

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Andra kammaren.

Nr 7.

Fredagen den 11 februari.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 4 och den 5 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes ett till kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:

Herr riksdagsman Helmer Molander lider av influensa och är i oundgängligt behov av två veckors fullständig vila från riksdagsarbetet för att vistas på landet, vilket härmed intygas på heder och samvete.

Stockholm den 10 februari 1927.

O. D. Barr,
leg. läkare.

§ 3.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Hellström* propositionerna:

nr 74, angående förvärv av den nyttjanderätt till Tuna bergslags allmänning i Södermanlands län, som må tillkomma Tunabergs kopparverk;

nr 83, angående vissa pensioner och understöd från allmänna indragningsstaten m. m.;

nr 84, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelssfond;

nr 89, angående viss ändring av bestämmelserna angående tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark; och

nr 85, med förslag till lag angående slakt av husdjur;

av herr statsrådet *Pettersson* propositionerna:

nr 90, angående pension från statens pensionsanstalt åt f. d. barnmorskan Matilda Kajander; och

nr 91, angående tilläggspension åt f. d. yrkesinspektören friherre A. F. J. A. Funck m. m.;

av herr statsrådet *Rosén* propositionerna:

nr 77, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 34 mom. 4 värnpliktslagen den 12 juni 1925 (nr 337);

nr 78, angående godkännande av avtal rörande överlåtelse till Ronneby stad av viss kronan tillhörig fastighet i nämnda stad;

nr 79, angående försäljning av kronans andel i soldattorpet för roten nr 4 vid Bodens kompani av Norrbottens regemente m. m.;

nr 80, angående försäljning av ett område tillhörande Bohusläns regementes övningsfält vid Uddevalla;

nr 81, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Bondkyrko socken av Uppsala län; och

nr 82, angående befrielse för förre furiren Karl Erik Viktor Pettersson från viss betalningsskyldighet; samt

av herr statsrådet *Meurling* propositionen, nr 94, angående avskrivning av förfallen del av statslån till Skövde—Axvalls järnvägsaktiebolag m. m.

Samtliga dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 70, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för budgetåret 1927—1928 m. m.; och

nr 73, angående anslag till statskontoret.

§ 5.

Vidare föredrog herr *Osbergs* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa spörsmål angående beslutad väg-anläggning genom Bullarens härad; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet tillkännagivit, att han vid detta plenum ämnade besvara förenämnda interpellation.

§ 6.

Statsutskottets härfå föredragna utlåtanden nr 10, 12 och 13 bordlades åter.

§ 7.

Föredrog statsutskottets memorial, nr 14, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa framställningar under tredje huvudtiteln.

Kammaren godkände de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna.

§ 8.

Härefter föredrog, men blev ånyo bordlagt jordbruksutskottets utlåtande nr 5.

§ 9.

Svar å interpellation. Ordet lämnades nu till chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet *Meurling*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag anhåller att få besvara den av herr *Osberg* framställda interpellationen.

Jag behöver då knappast i denna sakkunniga krets erinra, att den bohuslänska mellanriksbanan avser att med 2.5 å 3 mils förkortning och med 1 å 1.5 timmars besparing för den genomgående trafiken direkt förbinda de svenska och norska statsbanenäten. I detta syfte föreligga två alternativa förslag, Svinesundslinjen i huvudsaklig sträckning mellan Skee och Berg samt den av interpellanten berörda Bullarelinjen mellan Hällevadsholm och Prästebakke.

Utan att i detta sammanhang vilja för egen del taga ställning till de båda alternativen, vill jag här endast erinra, att Bullarealternativet, som för svensk del ställer sig cirka två miljoner kronor dyrare, kraftigt avstyrkts såväl av länsstyrelsen med hänsyn till länets intressen som av järnvägsstyrelsen ur trafiksynpunkt.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Givetvis måste en sådan mellanriksbana, som här avses, vara av ej ringa lokal betydelse för de nordligaste delarna av Bohuslän; men den avsevärda anläggningskostnad, den kräver — cirka 10 miljoner kronor enligt det billigaste alternativet — gör dock uppenbart, att huvudintresset och därmed det väckande initiativet i frågan måste ekonomiskt knytas vid de norska järnvägarnas önskan om förbättrade genomgående förbindelser söderut.

Det synes mig under dessa förhållanden, som om förslaget till ny mellanriksbana längs Bullaredalen ligger så pass osäkert till, att detsamma icke rimligen får förhindra eller försvåra ett omedelbart ordnande av denna dalbygds kommunikationer på annat sätt genom anläggande av en modern automobilväg från Vassbotten vid norska gränsen till Hällevadsholm vid längdbanan genom Bohuslän, vilket ju icke heller synes vara den ärade interpellantens tanke. Från Hällevadsholm har denna väg redan genom statens försorg framdragits till Bullaresjöarnas södra ända; och jag kan meddela, att Kungl. Maj:ts i dagens konselj medgivit påbörjandet av arbetet å linjens fortsättning och förklarat sig härtill vilja bidra med visst anslag av automobilskattemedel. Detta jämförelsevis stora arbetes snara igångsättande har jag funnit högeligen önskvärt även med hänsyn till den i Bohuslän nu rådande svåra arbetslösheten.

Interpellanten frågar nu, huruvida den nya vägen bliver så lagd, att däri- genom ej skulle framkallas ökade kostnader för en mellanriksbanas framdragande enligt Bullarealternativet. Då den ärade interpellanten torde känna terrängen längs södra och norra Bullaren minst lika bra som jag själv, kan han säkert också bekräfta min erinran om att densamma till väsentliga delar är synnerligen svårframkomlig. Redan i nu föreliggande förslag till järnväg har därför ett betydande antal vägportar, vägbroar och vägomläggningar måst föreslås. Att för undvikande härav pålägga det nu igångsatta vägarbetet alltför avsevärda ekonomiska bördor synes mig, med hänsyn till det hårt tyngda väghållningsdistriktet — skatten är där 40 öre — och de ännu osäkra utsikterna för järnvägen, ej kunna rimligen ifrågasättas.

Åtskilligt kan dock givetvis även med skäligen medel göras för att undvika onödiga svårigheter och kostnader i framtiden. Detta önskemål har redan på ett tidigt stadium beaktats, och i Kungl. Maj:ts nu meddelade tillstånd att påbörja arbetet har därför också intagits ett åläggande för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att vid den definitiva arbetsplanens fastställande tillse, att skäligen hänsyn tages till föreliggande järnvägsförslag. Det skulle glädja mig, om den ärade interpellanten härigenom funne sitt önskemål i skäligen mån beaktat.

Vidare yttrade:

Herr Osberg: Herr talman! Jag skall till en början säga ett tack till herr statsrådet för det svar, han gav, och icke allenast för det utan även för den snabbhet, varmed han besvarat interpellationen.

Innan jag går vidare — jag skall bli mycket kort — vill jag emellertid säga, att herr statsrådet nog gjorde sig skyldig till en felsägning beträffande de belopp, som skulle krävas, nämligen 10.000.000 kronor för det billigaste alternativet, för denna banas byggande. Det är nämligen så, att de mellanriksbanesakkunnige hava kommit till 7.610.000 kronor för det billigaste och 9.620.000

Svar å
interpellation.
(Forts.)

kronor för det dyraste alternativet. Det kan nu hända, att herr statsrådet menade det dyrare, när detta kommer upp till inemot 10 miljoner kronor. Detta var de mellanriksbanesakkunniges prissättning på banans byggande. Major Asplund åter har kommit till andra siffror, nämligen till 7,180,000 kronor för Bullarelinjen och 6,015,000 kronor för Svinesundslinjen. Det behöver ju icke vidare ordas härom, ty det förefaller ju att vara en felsägning av herr statsrådet. Jag vill dock ha klarlagt detta.

Jag kan ju, såsom herr statsrådet erinrade, känna mig nog så belåten med svaret, eftersom det tagits hänsyn till de spörsmål, som det nu är fråga om. Det är bara att hoppas, att om Norge i framtiden kommer med framställning till Sverige om byggande av banan, att man från svensk sida ställer sig välvillig till utbyggandet av mellanriksbanan och detta även beträffande linjevalet. Men innan dess vore det naturligtvis önskligt, att länets förnämsta representation, landstinget, hördes, och jag kan icke tro, att man vill gå det förbi. Det var landstinget, som begärde skrivelse till Kungl. Maj:t; och då är det skäligt att, innan frågan definitivt avgöres av riksdagen, landstinget blir i tillfälle att yttra sig över detta förslag. Detta är ju ett synnerligen viktigt spörsmål, och det är därför jag hoppas, att det i framtiden skall behandlas som sådant.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Meurling**: Herr talman! Jag ber att få meddela, att jag för min del icke tagit miste på siffran i detta sammanhang. Jag nämnde densamma i samband med den genomgående norska trafiken, som man måste bygga på för mellanriksbanans räntabilitet. Det talades alltså om *hela* linjekostnaden och icke bara om kostnaden för den svenska delens utbyggande. Denna totalkostnad är 10,800,000 kronor, och jag avkortade den till 10,000,000 kronor. »Misstaget» är alltså det, att jag talat om hela linjen, herr Osberg åter om allenast den svenska delen.

Slutligen vill jag beträffande landstinget erinra om, att när det på sin tid i landstinget motionerades om ett förord från landstinget för Bullarelinjen, det var landstinget självt, som avslog denna motion och krävde en förutsättningslös utredning.

Herr **Osberg**: Herr talman! Jag vill endast säga, att när jag talar om detta utbyggande, vill jag endast räkna med våra kostnader. Det blir norr-männens egen sak, vad de hava för beräkningsgrund för sin andel.

Beträffande vad herr statsrådet sade om landstinget, vill jag nämna, att jag var med och motionerade, så att jag vet väl, hur saken låg till. Vi begärde nämligen, att landstinget skulle uttala sig för sträckningen Hällevadsholm—Vassbotten. Då kom det fram ett yrkande om en allsidig utredning. Det är naturligt, att en motionär icke kan motsätta sig en sådan rimlig begäran som denna. Jag hoppas emellertid, att herr statsrådet ger mig rätt uti, att när landstinget begärt en sådan skrivelse till Kungl. Maj:t, landstinget då också bör bli i tillfälle att sedan yttra sig i saken. Det är, tycker jag, en rimlig fordran, och jag hoppas, att herr statsrådet icke vill jäva detta.

§ 10.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 75, angående årligt understöd å allmänna indragningsstaten åt ombudsmannen vid sjömanshuset i Hudiksvall O. Carlsson; och
nr 76, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor.
Dessa propositioner bordlades.

§ 11.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Grekland avslutat handelsavtal; samt

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande tulltaxa av tullsatsen för korinter, m. m.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Osberg</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 12 febr.,	
» <i>Andersson</i> i Rasjön	» 4 » » » 13 »	
» <i>Sundström</i>	» 4 » » » 12 »	
» <i>Borggren</i>	» 5 » » » 14 »	
» <i>Svensson</i> i Högsjöhult	» 5 » » » 14 »	
» <i>Rudén</i>	» 6 » » » 14 »	
» <i>Gustafson</i> i Vimmerby	» 6 » » » 12 »	
» <i>Ödström</i>	» 4 » » » 14 »	
» <i>Törnkvist</i> i Bjuv	» 7 » » » 12 »	
» <i>Pettersson</i> i Köping	» 3 » » » 12 »	
» <i>Olsson</i> i Berg	» 8 » » » 15 »	
fru <i>Nordgren</i>	» 5 » » » 14 »	och
herr <i>Andersson</i> i Prästbol	» 6 » » » 14 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.59 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 12 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 11 februari 1927.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Kopparbergs län insänts en den 8 februari 1927 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att sedan riksdagsmannen Eskils Hans Hansson i Bäck blivit utsedd till ledamot av riksdagens andra kammare för Kopparbergs läns valkrets för tiden till den 1 januari 1929, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 87 § av lagen om val till riksdagen redaktören Anders Olsson i Mora blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1929.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till kammaren.

I ämbetet:

Erik M. Kellberg.

Jämte det protokollet lades till handlingarna, förklarade kammaren herr Olsson i Mora behörig till riksdagsmannakallets utövande.

Herr talmannen meddelade, att herr Olsson i Mora denna dag intagit sin plats i kammaren.

§ 2.

Enligt därom den 5 innevarande februari fattat beslut företogos nu val av dels tjugufyra valmän för utseende av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos vid valens slut hava blivit utsedda till

valmän:

- herr *Andersson* i Höör,
- » *Bernström*,
- » *Eriksson* i Stockholm,
- » *Eriksson* i Grängesberg,
- » *Fager*,
- » *Fast*,
- » *Fjellman*,
- » *Gardell* i Gans,
- » *Grapenson*,
- » *Göranson*,
- » *Hansson* i Trollhättan,
- » *Jansson* i Edsbäcken,

herr *Jensen*,
 » *Larsson* i Västerås,
 » *Lilliecreutz*,
 » *Lindley*,
 » *Lindman*,
 » *Lindqvist* i Halmstad,
 » *Mosesson*,
 » *Olsson* i Rimforsa,
 » *Osberg*,
 » *Persson* i Trången,
 » *Ödström* och
 » *Öhman*,

var och en med 145 röster; samt

suppleanter:

herr *Karlsson* i Vadstena,
 » *Weijne*,
 » *Bodén*,
 fru *Östlund*,
 herr *Ernfors* och
 » *Wirsell*,

var och en med 74 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 3.

Vidare anställdes val av dels sex revisorer för deltagande i den granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, som skall äga rum under innevarande år, dels ock sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens andra kammare hava blivit utsedda till revisorer och suppleanter, nämligen:

herr <i>Borg</i>	till revisor med herr <i>Johansson</i> i Uppmälby				
					som suppleant,
» <i>Magnusson</i> i Kalmar	»	»	»	» <i>Lindley</i>	»
» <i>Magnusson</i> i Skövde	»	»	»	» <i>Olsson</i> i Kalmar	»
» <i>Nilsson</i> i Antnäs	»	»	»	» <i>Henrikson</i>	»
» <i>Sävström</i>	»	»	»	» <i>Carlsson-Frosterud</i>	
					som suppleant och
» <i>Ödström</i>	»	»	»	» <i>Bengtsson</i> i Norup	
					som suppleant,

var och en med 94 röster.

§ 4.

Slutligen företogs val av dels tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till

valmän:

herr *Anderson* i Storegården,
 » *Andersson* i Katrineholm,

herr *Borg*,
 » *Fast*,
 » *Gustafson* i Vimmerby,
 » *Hage*,
 » *Hedlund* i Häste,
 » *Hedlund* i Östersund,
 » *Hedvall*,
 » *Holmström* i Gävle,
 » *Jansson* i Edsbäcken,
 » *Jansson* i Falun,
 » *Jeppsson*,
 » *Johansson* i Edsbyn,
 » *Lindmark*,
 » *Lovén*,
 » *Magnusson* i Kalmar,
 » *Månsson* i Erlandsro,
 » *Nilsson* i Örebro,
 » *Olsson* i Berg,
 » *Olsson* i Kalmar,
 » *Ryberg*,
 » *Westman* och
 » *Wikström*,

var och en med 40 röster; samt

suppleanter:

herr *Lundén*,
 » *Molander*,
 » *Ernfors*,
 » *Ros*,
 » *Kloo* och
 » *Lindberg*,

var och en med 20 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottnings.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de i paragraferna 2—4 här ovan omnämnda valen.

§ 6.

Herr statsrådet *Lyberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
 nr 86, angående lönereglering för befattningshavare hos statens pensionsanstalt;
 nr 87, angående bidrag till restaurering av den gamla gymnasiebyggnaden i Karlstad;
 nr 88, angående ordinarie lärarbefattningar i medicinsk radiologi vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet; och
 nr 92, angående förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmusei avdelning för depositioner och slottssamlingar.

Dessa propositioner bordlades.

§ 7.

Föredrogos var för sig de å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 74, angående förvärv av den nyttjanderätt till Tuna bergslags allmänning i Södermanlands län, som må tillkomma Tunabergs kopparverk;

till bankoutskottet propositionen, nr 83, angående vissa pensioner och understöd från allmänna indragningsstaten m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 84, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 89, angående viss ändring av bestämmelserna angående tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark; och

nr 85, med förslag till lag angående slakt av husdjur;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 90, angående pension från statens pensionsanstalt åt f. d. barnmorskan Matilda Kajander; och

nr 91, angående tilläggs pension åt f. d. yrkesinspektören friherre A. F. J. A. Funck m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 77, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 34 mom. 4 värnpliktslagen den 12 juni 1925 (nr 337);

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 78, angående godkännande av avtal rörande överlåtelse till Ronneby stad av viss kronan tillhörig fastighet i nämnda stad;

nr 79, angående försäljning av kronans andel i soldattorpet för roten nr 4 vid Bodens kompani av Norrbottens regemente m. m.;

nr 80, angående försäljning av ett område tillhörande Bohusläns regementes övningsfält vid Uddevalla; och

nr 81, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Bondkyrko socken av Uppsala län;

till statsutskottet propositionerna:

nr 82, angående befrielse för förre furiren Karl Erik Viktor Pettersson från viss betalningsskyldighet; och

nr 94, angående avskrivning av förfallen del av statslån till Skövde—Axvalls järnvägsaktiebolag m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 75, angående årligt understöd å allmänna indragningsstaten åt ombudsmannen vid sjömanshuset i Hudiksvall O. Carlsson; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 76, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor.

§ 8.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 10, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Anderson** i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att statsutskottets förevarande utlåtande nr 10 må på det sätt föredragas, att endast nummer och kantrubriker vid de olika punkterna uppläsas, i den mån icke annat föredragningsätt särskilt påkallas, ävensom att punkterna 39 och 40 må på grund av sitt inre sammanhang behandlas samtidigt.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1, angående anslag till handelsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 1 av tionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att

dels från och med den 1 juli 1927, med utslutande av den å handelsdepartementets ordinarie stat uppförda registratorsbefattningen i lönegraden B 22, å samma stat upptaga en registratorsbefattning i lönegraden B 15;

dels från och med samma tidpunkt till övergångsstat överföra nuvarande registratorsbefattning i departementet;

dels godkänna följande ordinarie stater för handelsdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1927:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsanslag* kronor 104,300

Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.,
förslagsanslag » 21,800

Förslagsanslag kronor 126,100.

B. Övergångsstat.

Avlöningar, *förslagsanslag* kronor 10,700;

dels ock, vid bifall härtill, minska det ordinarie förslagsanslaget till handelsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 144,000 kronor, med 7,200 kronor till 136,800 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft en inom första kammaren av fröken *Hesselgren* väckt, till utskottet remitterad motion, nr 74, däri hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag angående löneställningen för registratorerna i statsdepartementen, att registratorstjänsterna bleve uppförda i lönegraden B 17.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å fröken *Hesselgrens* ovanberörda motion

a) godkänna följande ordinarie stater för handelsdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1927:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsanslag* kronor 112,000

Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., *förslagsanslag* » 21,800

Förslagsanslag kronor 133,800.

B. Övergångsstat.

Avlöningar, *förslagsanslag* kronor 3,000
samt

b), vid bifall härtill, minska det ordinarie förslagsanslaget till handelsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 144,000 kronor, med 7,200 kronor till 136,800 kronor.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits:

av herrar *Lindblad, Pers, Walles, Karl E. Andersson, Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Bengtsson* i Norup, *Carlsson-Frosterud* och *Olsson* i Kullenbergstorp, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å ovanberörda motion,

- a) från och med — — — lika med Kungl. Maj:t — — — lönegraden B 15;
- b) från och med — — — departementet;
- c) godkänna följande — — — förslagsanslag kronor 10,700; samt
- d) vid bifall härtill — — — 136,800 kronor;

av herrar *Rydén* och *Törnkvist* i Karlskrona, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med bifall till ovanberörda motion,

a) från och med den 1 juli 1927, med uteslutande av den å handelsdepartementets ordinarie stat uppförda registratorsbefattningen i lönegraden B 22, å samma stat upptaga en registratorsbefattning i lönegraden B 17;

b) från och med samma tidpunkt till övergångsstat överföra nuvarande registratorsbefattningen i departementet;

c) godkänna följande ordinarie stater för handelsdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1927:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 104,300
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	» 21,800
	<i>Förslagsanslag</i> kronor 126,100.

B. Övergångsstat.

Avlöningar, *förslagsanslag*

d), vid bifall härtill, minska det ordinarie förslagsanslaget till handelsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 144,000 kronor, med 7,200 kronor till 136,800 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Rydén**: Herr talman! Det är kanhända djärvt att draga så stora växlar på kammarens dyrbara tid, som man gör genom att öppna en debatt i förevarande ämne. Det lär nämligen icke vara omöjligt, att det här utspinner sig en stunds debatt på grund av den principiella innebörd och betydelse för lösningen av administrativa organisationsproblem, som den nu föredragna punkten har.

Såsom kammarens ledamöter funnit, äro i föreliggande avseende tre olika ståndpunkter representerade i statsutskottets utlåtande. Den första ståndpunkten omfattas av utskottets majoritet och går ut på att frågan om nedflyttning av registratorsbefattningarna i statsförvaltningen från tjänster i nuvarande ställning, alltså i lönegraden B 22 och 21, till tjänster av lägre grad — sådana, där man framför allt kan tänka sig kvinnliga tjänstemän före-

Ang.
registrators-
befattningen
i handelsde-
partementet.

Ang.
registrators-
befattningen
i handelsde-
partementet.

(Forts.)

komma — bör ses i ett sammanhang, i följd varav man icke vill vara med om att vid detta tillfälle bryta ut registratorerna i endast statsdepartementen. Detta argument har otvivelaktigt en viss bärkraft, och på grund härav har bland annat allmänna civilförvaltningens lönenämnd, som yttrat sig över en anonym promemoria, vilken utarbetats i finansdepartementet och finnes återgiven i statsverkspropositionen, avstyrkt, att man skulle vidtaga någon förändring separat för departementens vidkommande.

En annan ståndpunkt representeras av Kungl. Maj:t och har fått ett stort antal reservanter för sig, särskilt från denna kammare. Kungl. Maj:ts åsikt är, att man bör bryta ut de nuvarande registratorsbefattningarna inom departementen i tjänstegraden B 22 — i vilka för närvarande manliga tjänsteinnehavare förekomma — och sänka dem till lönegraden B 15, varvid man då givetvis antager, att befattningshavarna framdeles komme att bli kvinnliga.

Den tredje ståndpunkten eller den som jag intagit i min reservation sammanfaller med Kungl. Maj:ts ställningstagande i det väsentliga men avviker i en viktig och grundläggande punkt. Det är också mina betänkligheter mot Kungl. Maj:ts förslag i denna detalj, som gör, att jag icke kunnat biträda förslaget. Det är här fråga om den sida av registratorstjänsterna, som står i samband med departementens ekonomi. Medan i en mängd centrala verk finnas särskilda kamrerare, kassörer eller andra, som svara för kassan och för redogörarväsen, saknas motsvarighet härtill i departementen. Uppdraget att handhava ekonomin, att verkställa uppköp, att fatta beslut om utanordning av medel o. s. v., ligger här på registratorerna. Det är på denna punkt, som min tveksamhet inställt sig; man har nämligen i finansdepartementets promemoria tänkt sig den anordningen, att man skulle dela upp de nuvarande registratorstjänsterna så, att det vanliga registratorarbetet med diarieföring och dylikt skulle åvila registratorerna i deras nya ställning, under det att de andra åliggandena, som beröra ekonomin och utanordningarna, skulle överflyttas på högre tjänstemän, närmast expeditionschef och kansliråd. Nu har visserligen departementschefen i någon mån tagit avstånd från denna tanke, men jag kan i varje fall icke utläsa det ifrågavarande yttrandet på annat sätt än nyss angavs. Detta anser jag vara en ytterst betänkelig och för staten oförmånlig anordning. Bara den tanken, att man skulle låta den högste administrativa tjänstemannen inom departementet, vilken har med bl. a. personalärenden och expedition att skaffa, sitta och handlägga utanordningsbeslut, låta honom svara för departementets ekonomi o. s. v. är i mina ögon, och med den erfarenhet jag kunnat skaffa mig beträffande dessa angelägenheter, fullständigt opraktisk för att icke säga — ja, jag vill icke använda något starkare ord, eftersom det är erfarna män, som stå bakom detta program. Nog är det väl fullkomligt orimligt att departementets ekonomi, som hittills kunnat handhavas av registratorer i lönegraden B 22, skulle komma att åvila expeditionschefen med åliggande för honom, om också icke att föra räkenskaper, så dock att stå redo inför riksräkenskapsverk och kammarrätt vid äventyr av personlig återbetalningsskyldighet m. m. Det är verkligen att använda överkvalificerad arbetskraft på ett sätt, som är fullständigt olämpligt. Jag förstår, att många komma att tycka, att detta är överord, men jag vet vad jag talar om, och jag tror icke, att anordningen kommer att vinna anklang bland dem som ha verklig erfarenhet i förvaltningsangelägenheter. Man har också sagt, att man kan taga kansliråd till den ifrågavarande uppgiften. Ja, även kansliråd äro för högt kvalificerade ämbetsmän för att böra ha med detta småkrafts att göra. Jag vågar även uttala den förmodan, att om förslaget går igenom och Kungl. Maj:t icke stryper åt på ett helt annat sätt än vad i föreliggande promemoria antydes, så kommer det att visa sig, att man får lov att inrätta nya tjänster

inom en mycket kort tid, åtminstone i de större departementen, då expeditionschefen eller kanslirådet icke rimligen kan medhinna allt arbete.

Nu vill jag gärna erkänna, att departementschefen gjort en viss inskränkning i räckvidden av ifrågavarande uttalande. Det bör emellertid framhållas, att så förfarna män på detta område som de, vilka äro ledamöter i allmänna civilförvaltningens lönenämnd — ordförande är generaldirektör Stridsberg — bestämt avvisat den föreslagna klyvningen och ansett, att, om en sänkning av registratörstjänsternas placering skall äga rum, göromålen borde bibehållas odelade hos de nya tjänstemännen på samma sätt som de varit hos de gamla. Hade man i anslutning härtill velat i utskottet gå med på ett uttalande mot en uppdelning av de nuvarande registratörstjänsterna, så skulle jag fått mina betänkligheter väsentligen hävda.

Nu har jag den uppfattningen, att det icke möter svårigheter att inom statsförvaltningen finna kvinnliga tjänstemän, som kunna bära upp registratörsgöromålen odelade sådana som de varit under den gamla organisationen. Man kan för övrigt peka på det förhållandet, att vi i finansdepartementet redan ha en kvinnlig registrator, som handhar dylika göromål på ett icke blott klanderfritt utan utmärkt sätt. I så fall får man emellertid enligt min mening icke placera tjänstegraden så i lönehänseende, att man icke kan i konkurrensen till befattningen locka de administrativt dugligaste kvinnliga tjänstemännen. Allmänna civilförvaltningens lönenämnd, som grundligt genomtänkt sitt förslag, förordar också löneplaceringen B 17 för ifrågavarande tjänstemän, och jag tror, att förslaget är i den delen väl övervägt och klokt.

Det är av dessa skäl, herr talman, som jag velat i en reservation föra fram den uppfattning i frågan, som jag funnit bäst grundad, nämligen den som företrots av generaldirektör Stridsberg och hans riksdags- och andra kamrater i allmänna civilförvaltningens lönenämnd. Nu skall jag icke upptaga kammarens tid längre. Jag är icke i tillfälle att vara med under den fortsatta överläggningen, men jag har på sätt som skett velat principiellt giva klarhet över anledningen till min reservation. Jag tror, att riksdagen skulle handla ganska klokt, om man ginge den väg, som jag här förordat och som avser bibehållande av odelade registratörsbefattningar och samtidigt placering av desamma i en sådan lönegrad, att, om de skola beklädas av kvinnliga tjänstemän, man verkligen till befattningen lockar de administrativt mest dugliga och förfarna på detta område.

Herr talman! Jag ber att med hänvisning till detta yttrande få yrka bifall till den av mig och herr Törnkvist i Karlskrona vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Det är icke så lätt att taga till orda i en debatt sådan som den föreliggande, där striden står mellan statsråd å ena sidan och före detta statsråd å den andra. Men vår uppgift såsom lekmän är att försöka pröva dessa frågor ur mera praktiska och enkla synpunkter än teoretici och sakkunniga göra. När vi såsom reservanter här i kammaren i sällskap med herr A. C. Lindblad yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, ha vi gjort det under det bestämda antagandet, att frågan av Kungl. Maj:t ingående prövats och att därvid det framlagda förslaget befunnits kunna genomföras. Under sådana förhållanden ha vi såsom varande lekmän och utan direkt erfarenhet på området icke kunnat gå emot detta förslag. Vi ha ansett, att de skäl, som anförts av Kungl. Maj:t, varit av den art, att vi med stor tillförsikt kunnat ansluta oss till detsamma.

De olika uppfattningarna i frågan, om man frånser den i vår reservation framställda, representeras dels av utskottsmajoriteten, som går på blankt avslag, och dels av herr Rydén och herr Törnkvist i Karlskrona, som intaga en

Ang.
registratörs-
befattningen
i handelsde-
partementet.
(Forts.)

Ang.
registrators-
befattningen
i handelsde-
partementet.
(Forts.)

förmedlande ståndpunkt. Det må då först ägnas litet uppmärksamhet åt utskottets motivering. Utskottet har gett sig in på en refererande framställning av frågans läge och behandling under föregående tid. Detta referat synes mig ge vid handen, att majoriteten här närmast velat ställa sig på den bogen, att ingen förändring är lämplig att vidtaga. Man har med styrka framhävt den ståndpunkt, som intogs av 1902 års löneredgeringskommitté, vilken förordade upp det löneredgeringsförslag, som sedan blev godkänt av riksdagen år 1921. Det framhålls, att registratorstjänsterna äro placerade mellan förste och andre kanslisekreteraretjänsterna, och det synes, som om majoriteten vore av den uppfattningen, att detta skulle vara en synnerligen lämplig placering. I slutet av motiveringen framkommer man emellertid till att stödja sig på allmänna civilförvaltningens lönenämnds utlåtande och påyrkar uppskov. Man grundar sitt yrkande därom på den ståndpunkten, att frågan anses böra lösas i ett sammanhang inom samtliga grenar av statsförvaltningen, i följd varav man icke vill vidtaga några åtgärder i fråga om registratorerna inom blott statsdepartementet. Efter förra årets riksdagsbeslut finns det emellertid enligt mitt och övriga reservanters förmenande icke några skäl att nu skjuta undan spörsmålet i nu ifrågavarande avseende. När vi förra året kunde vara med och besluta om den indragning och besparing, som då föreslogs, så synes anledning föreligga för innevarande års riksdag att nu omedelbart fatta ståndpunkt härvidlag. Det förefaller mig sålunda, som om lönenämndens förslag därutinnan icke är så synnerligen bärande. Allmänna civilförvaltningens lönenämnd består visserligen, om man ser på dess sammansättning, av mycket dugade folk och av framstående personer, men man kan icke frigöra sig från den uppfattningen, att tjänstemannaintresset där är synnerligen starkt representerat. Detta är nu icke sagt i förklenande syfte, men man förstår alltid, att en sak ur tjänstemannasympunkt kan te sig på ett annat sätt än ur lekmanasympunkt.

Sedan ett par ord gentemot herr Rydén och hans medreservant. Dessa äro icke i sak emot en förändring härvidlag, men anse placering i lönegrad 15 väl låg. De ha hängt upp sig på ett utlåtande i en promemoria, som gått till lönenämnden, och vari det framhålls, att det skulle kunna tänkas, att vissa arbeten, som nu åvila registratorerna, skulle komma att överföras till andra tjänstemän. Om man emellertid läser departementschefens yttrande, så skall man finna, att denne icke har den uppfattningen, att någon väsentlig utbrytning i förevarande avseende skulle behöva ifrågakomma, utan att de flesta av de uppdrag, som anförtros åt registratorerna, äro sådana, att de kunna utföras av lägre kvalificerad arbetskraft än för närvarande sker. Det förslag, som framställt av herr Rydén, förelåg även inom utskottet, men sönderskötts enligt mitt förmenande fullkomligt av en så framstående löneexpert som den nuvarande generalkrigskommissarien, vilken framhöll, att en placering i B 15 vore en mycket lämplig sådan, om man ansåge, att befattningen kunde innehavas av en icke akademiskt bildad person, under det att B 17 vore för låg för akademiskt bildad och för hög för andra. Om man alltså utgår ifrån, att sysslan kan skötas av personer, som icke avlagt juristexamen eller annan examen vid universitet, kan den stanna vid den placering, som Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen B 15. Det bör då vara möjligt att få befattningen besatt med fullt pålitlig och kvalificerad arbetskraft. Något liknande tillämpas för övrigt redan, enligt vad vi erfarit, inom finansdepartementet, där en befattningshavare i lönegraden B 11 för närvarande fullgör registratorsgöromålen. Det förefaller mig sålunda, som om placeringen i B 15 skulle vara mycket väl vald, dels med hänsyn till de ifrågavarande arbetsuppgifterna och dels med hänsyn till behöfliga kvalifikationer för befattningen.

På grund av dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr A. C. Lindblad, och vilken går ut på bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

*Ang.
registrators-
befattningen
i handelsde-
partementet.*

(Forts.)

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! I ett avseende är jag enig med den ärade talaren på dalabänken, nämligen därutinnan att det icke är så lätt för oss lekmän att få något bestämt grepp på den föreliggande frågan. Det kräves nämligen för ett rätt bedömande av registratorernas tjänsteställning att ha en annan erfarenhet än den vi kunnat tillägna oss. Vi äro sålunda vid vårt ståndpunktstagande beroende av de utsagor, som vi ha att lyssna till från olika håll. Då dessa äro så pass skiftande som i förevarande avseende är förhållandet, är det icke att undra på, att det hos oss uppstår en viss tveksamhet rörande vilken uppfattning som kan vara den riktiga härvidlag.

Jag har stort förtroende till de nuvarande departementscheferna, och det kan förefalla egendomligt, att jag vågar ifrågasätta lämpligheten av den föreslagna ändringen i löneställning och arbetsuppgifter för registratorerna. Emellertid kan man icke bortse från den uppfattning, som föres fram av personer, som ha en tidigare erfarenhet om här behandlade tjänster, och man kan då icke undgå att ställa de sålunda vunna erfarenheterna vid sidan av dem som den nuvarande departementschefen meddelar. Man kan därvid icke frigöra sig från den uppfattningen, att, om ett förslag sådant som det föreliggande skulle genomföras, det mycket lätt komme att hända, att blivande departementschefer ville återgå till den nuvarande ordningen. Och får jag tro den spådom, som herr Rydén nyss utvecklade, tycks den sparsamhet, som här är ifrågasatt, vara mera ett sken än en verklighet. Det är nämligen uppenbart, att skola en del av de åligganden, som nu äro förenade med registratorsbefattningarna, skjutas över till befattningshavare i högre lönegrader, så kan det starkt ifrågasättas, huruvida en dylik anordning innebär någon sparsamhet; det kan nog snarare leda till ökad kostnad för det allmänna. Det är dessa omständigheter, som gjort, att man blivit tveksam om hur man bör ställa sig i själva saken. Man har också tyckt, att då frågan icke förelades riksdagen i föl i sammanhang med vissa personalindragningar vid statsdepartementen, så är det icke så brådskande att nu på denna punkt vidtaga någon förändring, utan att det är rättigare att följa det förslag, som framförts av allmänna civilförvaltningens lönenämnd, nämligen att låta hela frågan underkastas en allmän utredning rörande lönegradsplacering och avlöningsförhållanden för redogörare och registratorer inom de centrala ämbetsverken. Det är denna uppfattning, som omfattats av utskottsmajoriteten, och det vill synas, som om denna vore riktig.

Nu yttrade herr Jansson, att utskottsmajoriteten icke alls vill ha till stånd någon förändring i det avseende, varom fråga är. En sådan slutsats kan icke dragas av ordalagen i statsutskottets utlåtande. Det är ostridigt, att utskottsmajoriteten anslutit sig till den av lönenämnden förordade allmänna utredningen i frågan. Men lönenämnden har därjämte uttalat, att, om ärendet är av så brådskande natur, att det icke kan skjutas undan i avbidan på en utredning, det i så fall vore mest ändamålsenligt, att registratorerna i statsdepartementen även vid en allmän nedflyttning i lönegrad dock tilldelades en sådan löneställning, att för befattningarna kunde förvärvas tjänstemän med tillräcklig utbildning för att åt dem fortfarande skulle kunna uppdragas även de till överflyttning på andra befattningshavare tilltänkta göromål.

Även om man nu godtager Kungl. Maj:ts förslag, skulle för övrigt allenast oväsentliga besparingar uppkomma. Dessa belöpa sig endast till 4,800 kronor, vilket beror därpå, att samtliga registratorstjänster i departementen, med

Ang.
registrators-
befattningen
i handelsde-
partementet.
(Forts.)

undantag av två, äro besatta av ordinarie befattningshavare. Det är sålunda en ringa besparing, som göres enligt Kungl. Maj:ts förslag, och ett avvaktande av den av utskottet och lönenämnden förordade utredningen kan därför icke ur denna synpunkt möta några större betänkligheter. Utskottet förutsätter att vid eventuellt uppkommande vakans å de nu med ordinarie innehavare besatta befattningarna sådan icke må tillsättas, förrän frågan om registratorernas löneställning i förvaltningen i övrigt blivit prövad. Något föregripande, som hindrade den av Kungl. Maj:t tilltänkta besparingsåtgärden, skedde icke.

Det vill förefalla mig, som om kammaren skulle handla riktigast genom att ansluta sig till vad utskottet hemställt, och jag yrkar därför, herr talman, bifall till statsutskottets utlåtande i den nu föredragna punkten.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Utskottets förslag innebär ett led i det besparingssystem, som Kungl. Maj:t gått in för. Det skulle då vara mycket egendomligt, om ett sådant strävande icke vunne förståelse och sympati i riksdagens andra kammare. Det gäller en omläggning av registratorernas tjänsteställning, och besparingar skulle uppkomma därigenom, att man nedflyttade vederbörande tjänstemän i en lägre lönegrad. Det har nämligen ansetts, att man icke behöver någon akademisk examen för att sköta en registratorsbefattning, vid vars handhavande det mera fordras en praktisk blick på de föreliggande göromålen än större teoretiska insikter. Att i detta fall kräva en överkvalificerad arbetskraft skulle enligt reservanternas mening vara synnerligen omotiverat. Här är alltså ett område, där riksdagen kan gå in för sparsamhet. Under senare år har för övrigt, som vi veta, kvinnan begärt likställighet med mannen på vissa områden, och här är ett sådant, där, enligt vad som visat sig, en kvinna kan sköta en dylik befattning lika bra som en man. I skolöverstyrelsen finnes redan nu en kvinnlig registrator, och vad Kungl. Maj:t nu föreslår är att försöksvis praktisera samma sak i två departement. Samtliga departementschefer ha varit eniga om att i besparingssyfte göra en omläggning av här föreslagen art. Ett dylikt system kan nu icke genomföras på en gång, och därför måste man gå fram försöksvis, närmast inom finansdepartementet och, om jag minnes rätt, även försvarsdepartementet. Ifall det går bra, fortsätter man sedan med alla de andra departementen.

Jag säger ännu en gång, att det skulle vara mycket egendomligt, om riksdagens andra kammare icke skulle vilja stödja en regering, som går in för en dylik besparing.

Nu har av herr Rydén och andre vice talmannen gjorts en del erinringar mot detta förslag. Att andre vice talmannen, som är ledamot av allmänna civilförvaltningens lönenämnd, försvarar den ståndpunkt, där nämnden står, det är ju helt naturligt. Han skulle helt enkelt svika sin ställning i nämnden, om han icke stode där. Jag anser mig därför kunna lämna hans uppfattning åt sitt värde. Jag vill bara säga andre vice talmannen, då han erinrar om, att man icke sparar mer än 4,800 kronor, att det är ju pengar det också. Och dessutom, om det kan passa på dessa områden med besparing, så kan det fullföljas, varigenom man kan spara icke så litet pengar. I varje fall bör man icke gå emot det sparsamhetsintresse, som här kommit till synes från Kungl. Maj:ts sida, utan tacksamt inkassera ett förslag från det hållet; ty det är mera sällsynt, att man får mottaga besparingsförslag därifrån, då det gäller löner.

När herr Rydén säger, att om detta förslag antages, kan det ha till följd, att man får inrätta en ny tjänst med, om jag icke hörde fel, lön upp till 25—26 lönegraden, så är det bara ett skrämskott, som jag tror kammaren kan ta med mycket stort jämnmod. Ty då han talar om att dessa högre befattningshavare

skulle ha hand om om en del »småkrafts» — han nämnde visst i utskottet något om inköp av papper och bläck och sådant — så torde det väl icke vara någon i kammaren, som tror, att om riksdagen tar Kungl. Maj:ts förslag, detta skulle innebära, att dylika uppdrag läggas på högre tjänstemän, utan de komma hädanefter som hittills att ombesörjas av en förste vaktmästare eller kanske en lägre vaktmästare, som får att verkställa de inköp av antydd art, som äro behöfliga, givetvis mot kvitterad räkning. Det kan väl aldrig vara meningen, att riksdagen skulle gå emot ett förslag som detta, därför att däri skulle ligga den innebörden, som herr Rydén vill antyda.

Herr talman, med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den av herr Lindblad m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen och avslag å utskottets hemställan.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Det är icke underligt, att det är så många feltolkningar som här gjort sig gällande under debatten ifråga om vad Kungl. Maj:t avsett med sitt förslag. Ty Kungl. Maj:ts förslag är ju, om herrarna vilja läsa det uppmärksamt, sådant, att man icke kan underlåta att ge det betydelsen »synnerligen dåligt utrett». Vad är det som ligger här bakom? Jo, en promemoria från finansdepartementet, en anonym promemoria, bakom vilken, såsom herr Rydén hade reda på, det visserligen stod duktigt folk — något som jag emellertid inte har närmare kännedom om. Läsa vi denna promemoria, så finna vi, att den är på avgörande punkter synnerligen vag. Där står att, om man går in för Kungl. Maj:ts förslag, så måste »ett utbyte av de nuvarande registratorerna mot befattningshavare med lägre kvalifikationer måhända komma att medföra, att hänvändelse direkt till vederbörande byrå inom departementet måste äga rum i större omfattning än vad nu vore fallet». Men det står inte något nämnt om, vad detta kan komma att medföra för konsekvenser. Det säges vidare, att »det synes bliva erforderligt, att en närmare tillsyn över handhavandet av de ekonomiska frågorna utövades av någon högre tjänsteman i departementet. Beträffande vissa utbetalningar syntes det sålunda lämpligt att införa ett förfarande med anordningsbeslut av vederbörande expeditionschef eller av ett kansliråd». Alltså raka motsatsen till vad herr Bengtsson i Norup nu förklarar att Kungl. Maj:t avsett med sitt förslag. Vi få vidare veta här att, vad angår justitiedepartementet, så har registratorn »den särskilda uppgiften att lämna erforderligt biträde i de ärenden rörande tillsynen å tryckfrihetsförordningens efterlevnad, som anmäldes hos departementschefen. Detta åliggande borde efter en omläggning av registratorstjänsten i antydd riktning överflyttas å annan befattningshavare inom departementet.»

Det är sålunda riktigt, som herr Rydén framhållit, att det här förslaget syftar till en omläggning av arbetsuppgifterna därhän, att vissa saker komme att tagas ifrån en lägre befattningshavare och flyttas över på en högre befattningshavare, och detta utan att någon utredning blivit verkställd om vilka konsekvenser detta kunde komma att medföra. Jag vill erinra kammaren därom, att allt som kallas besparing verkligen icke i varje fall visar sig bliva en besparing. I fjol gjorde vi vissa besparingsåtgärder inom finansdepartementet. I år har finansministern, om jag ej läst fel, måst komma och begära ökade anslag för nya amanuensbefattningar i departementet, alltså här blir det en merutgift till följd av dessa besparingar på annat håll.

Nu har herr Jansson i Falun och herr Bengtsson i Norup gjort gällande, att utskottsmajoriteten med sin linje skulle företräda någon sorts slösaktighet och sålunda vålla de största utgifterna. Jag skall tillåta mig här för kammaren tala om, att, om kammaren här vill följa utskottsmajoriteten, så kommer kammaren att för nästa år och även det därpå följande tvärtom göra en besparing

Ang.
registrator-
befattningen
i handelsde-
partementet.
(Forts.)

Ang.
registrators-
befattningen
i handelsde-
partementet.
(Forts.)

— hur länge denna kommer att bestå, beror ju på, hur länge det kan dröja, innan den utredning blivit genomförd, som utskottet i likhet med civila lönenämnden vill ha — detta givetvis under förutsättning att Kungl. Maj:t i sin tur följer utskottet, och det antar jag, att Kungl. Maj:t gör, därför att Kungl. Maj:t har ju visat intresse för besparingsåtgärder, däri ger jag herr Bengtsson i Norup fullkomligt rätt. Men om Kungl. Maj:t då följer denna linje, så är det bara två departement det gäller, finansdepartementet och försvarsdepartementet. I dessa skulle då registratorsbefattningen uppehållas på förordnande tills vidare. För närvarande är det så, att, så vida jag icke är fel underrättad, registratorsbefattningen i finansdepartementet uppehålls av en person, som icke är avlönad ens så högt som vad reservanterna och Kungl. Maj:t föreslagit att ordinarie befattningshavare skulle ha. Praktiskt taget torde den personens löneförmåner hålla sig omkring B 13. Om man — vilket jag icke kan stå här och säga, om det är möjligt, men jag tror, att det kanske kan vara möjligt — i försvarsdepartementet, där det också är en registratorsbefattning vakant, handlar på samma sätt under den korta tid, som denna utredning kan taga, så kan man där också få befattningen uppehållen mot samma betalning. Då blir följden den, att denna kammare sparar under dessa två år, som utredningen kan beräknas taga, icke bara de 4,800 kronor, som Kungl. Maj:t vinkar med genom att föreslå en placering i B 15, utan man sparar därutöver skillnaden mellan B 15 och B 13.

Vid sådant förhållande kan jag icke finna, att det är så starka ekonomiska skäl, som tala för att vi just i dag skola besluta på grundval av den bristfälliga utredning, som här föreligger, att sätta dessa befattningshavare just i B 15 och anordna med överflyttning av ärenden på sätt i denna anonyma promemoria är ifrågasatt. Åtminstone synes det mig, att vi borde få så pass lång tid på oss, att vi hinna räkna ut, vad det eventuellt kommer att kosta statsverket med dessa överflyttningar på högre befattningshavare, expeditionschefer och kansli-råd, och undersöka om detta icke blir förenat med merutgifter på andra håll. Ty jag tror icke, att detsamma gäller beträffande tjänstemännen i statsdepartementen som det gäller i fråga om gubben, som ansåg beträffande sin häst att om han lade på honom ytterligare den bördan och den bördan, så tålde han det, utan att man behövde anlita någon extra hjälp. Erfarenheten har i alla fall visat, att så icke tycks vara förhållandet, utan man begär då höjning för extra arbetskrafter på stället.

Jag vill vidare erinra om att departementschefen själv, att döma av hans uttalanden, svävat åtskilligt på målet. Vad säger han om dessa överflyttningar? Jo, han använder på två ställen ordet »synes». Allting flyter, riksdagen vet icke, hur man tänker ordna det.

Då det nu är så, att dessa registratorsbefattningar överallt i de olika verken förete en mycket skiftande löneskala — jag tror, att det finns befattningshavare med titeln registrator ända uppifrån B 21 och ned till B 4 — och då vidare det här förestår en utredning angående dessa befattningshavares ställning i gemen, så synes det mig icke finnas några skäl att särskilt bryta ut statsdepartementen och härigenom föregripa denna allmänna utredning, i synnerhet som jag tror mig ha visat, att man för de två eller tre år, eller kanske till och med ett år, som det kan dröja, innan utredningen är färdig, icke tjänar ett öre på saken. Ty om det f. n. går i finansdepartementet att uppehålla den väkta registratorsbefattningen med en befattningshavare enligt B 13, så kan det också gå i fortsättningen under den korta tid av ett eller annat år, som förflyter till dess utredningen blivit utförd, då vi få veta, om vi skola fordra akademisk bildning som kvalifikation för dessa personer, och vidare få klarlagt, vilka uppgifter de skola handhava, vilka ärenden, som skola tillhöra deras arbetsområde, och vilka, som skola avskiljas därifrån, och slutligen även få viss-

het om, huruvida ökade utgifter härigenom uppstå på annat håll eller icke. Det är icke alltid, som det uppstår besparingar genom att man gör vissa ändringar på ett håll; detta kan komma att motsvaras av utgifter på andra håll, vilka göra besparingarna ganska fiktiva; och jag är icke så alldeles säker på, huruvida det icke här föreligger ett sådant fall.

Jag vill till slut poängtera, att mellan utskottsmajoriteten, reservanterna och Kungl. Maj:t föreligger ingen meningsskiljaktighet i fråga om att här bör göras allt, vad göras kan, då det gäller att pressa ned utgifterna. Men vad statsutskottsmajoriteten velat är, att det skall finnas en ordentlig utredning och att man icke skall behöva bygga på sådana vaga uttryck som »synes», »torde», »måhända» o. s. v., utan att man nu under en kort tid sätter och provar ett par kvinnor på dessa platser och får litet erfarenhet om, huruvida det verkligen går att ordna det på det här sättet, som Kungl. Maj:t tycks ha föreslagit.

Vid sådant förhållande ber jag, herr talman, få yrka bifall till statsutskottets hemställan, som, om vi nu skola driva konkurrens i sparsamhet, verkligen är det förslag, som för nästa budgetår åtminstone torde komma att medföra största besparing för statsverket.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Lyberg**: Herr talman! Då den föredragna punkten rör en för flera huvudtitlar gemensam fråga, skall jag tillåta mig att säga några ord.

Jag vill då först understryka, att det föreligger ett missförstånd eller någonting annat, då det har sagts utav såväl den förste talaren som den siste — av den siste dock i mindre pregnanta ordalag — att meningen skulle vara att klyva registratorstjänsten, att flytta över en hel del av göromålen på andra mera kvalificerade arbetskrafter och göra det i sådan grad, att man kan vänta sig, att anspråk uppkommer på ökade arbetskrafter inom departementen. Dessa tvenne talare ha mycket ordat om vad de kalla den anonyma promemorian. Jag skulle i anledning därav vilja säga, att det väl ändå är ganska ligkiltigt, om en dylik promemoria är underskriven eller inte, då den avser att lämna uppgifter om faktiska förhållanden och då här ingen har påstått, att någon av de lämnade uppgifterna är felaktig. Att därjämte finnes ett par uttalanden om eventuella konsekvenser av den ifrågasatta omplaceringen, torde inte göra promemorian av nyss angivna anledning förkastlig.

Beträffande dessa uttalanden må sägas, att det visserligen enligt min mening kan ifrågasättas, om det inte vore lämpligt — vare sig man bibehåller den nuvarande lönegradsplaceringen eller inte — att vederbörande expeditionschef eller annan har någon sorts tillsyn över det redogörararbete, som ankommer på registratorn. Om någonting sådant skulle ifrågakomma, så lär den, som något känner till vad ett dylikt utanordnings- och uppsiktsarbete innebär, icke kunna göra gällande, att det behöves på något sätt betyda överbelastning av exempelvis expeditionschefens arbetsbörda, så att nya arbetskrafter därför skulle visa sig erforderliga. Däremot vill jag vitsorda, att i anledning av omgraderingen en överflyttning bör ske inom justitiedepartementet av det arbete, som rör tillsynen å tryckfrihetsförordningens efterlevnad. Men också denna överflyttning synes mig vara påkallad, även om man inte går in för någon förändring beträffande registratorstjänsten. Ty det är uppenbart, att denna tillsyn är alldeles artskild från det arbete, som eljest åligger en registrator.

Man har sagt att departementschefsuttalandet är otydligt, och särskilt den siste talaren ondgjorde sig över att i uttalandet använts ord sådana som »synes» och »torde». Jag vill erinra om, att den ärade talaren själv slutade sitt anförande med att säga, att det »torde» vara så, att om man följer utskottsmajoritetens mening man snarare kan hoppas på en utgiftsbesparing.

Ang.
registrator-
befattningen
i handelsde-
partementet.

(Forts.)

Ang.
registrators-
befattningen
i handelsde-
partementet.
(Forts.)

Och dock synes det mig, att man kan vara nog så kategorisk, då man *talat*, men bör, även om man är aldrig så säker på sin sak, använda något försiktigare ordalag, då man *skriver*. Och vad jag har sagt är följande: »Även om härvid kan finnas nödigt att undantagsvis å annan befattningshavare överflytta göromål, som nu åligga registratorerna, synas mig sålunda göromålen i det stora hela icke vara av den art, att för deras behöriga fullgörande de kvalifikationer behöva uppställas å innehavarna av tjänsterna i fråga, som för närvarande gälla.» Jag skall något återkomma till detta sedan.

Den fråga det gäller att besvara är väl: kan den föreslagna besparingsåtgärden tänkas komma att skada administrationen, medföra olägenheter för arbetet inom administrationen. Det gäller mera formellt: kan det vara skäl att såsom allmänt kompetensvillkor vid besättande av dessa tjänster uppställa kravet på ämbetsexamen; men mera reellt: kan det vara nödvändigt att hindra kvinnliga befattningshavare utan sådan examen att inneha denna befattning? Vi ha inom regeringen ansett oss kunna besvara frågan nekade. Vi ha genom denna »anonyma» promemoria redogjort för alla de uppgifter, som åligga vederbörande registrator, vi ha genomgått punkt för punkt vad som sålunda gäller att bedöma, och vi ha stannat vid den uppfattningen, att vad för dessa tjänster framför allt kräves, jämte expeditionsvana, det är ordning och intresse för uppgiften. Jag kan ju kanske som själv jurist tillåta mig säga, att juridisk examen knappast utgör något allmänt kriterium på utpräglat ordnings- och icke heller just predestinerar till alltför utpräglat intresse för det visserligen mycket viktiga, men dock mekaniska precisionsarbete, varom är fråga — och jag inkluderar häri även det arbete, som en redogörare och bokförare har att utföra. Vilket givetvis icke hindrar, att jurister kunna vara utmärkta registratorer. I allt fall synes det mig, som om man kan våga det påståendet, att kvinnor med långvarig expeditionsvana måste i lika hög grad som män — inklusive juristerna — besitta de egenskaper, som sålunda erfordras. Jag vågar säga det, trots de uttalanden om arbetets maktpåliggande och ansvarsfyllda beskaffenhet, som göras i 1902 års löne regleringskommittés betänkande, vilket utskottet tydligen icke anser vara underkastat förgängelsens lag.

Jag har hoppats, att, fränsett den, låt vara rätt blygsamma besparing, varom är fråga, man skulle kunna vänta sig — om man går in för den ifrågasatta omgraderingen — å ena sidan att formellt överkvalificerade personer inte skulle finna det lockande att taga den ifrågavarande befattningen såsom en övergång till någonting snart stundande bättre eller att den icke skulle användas som replipunkt för den resignerande, som av någon anledning själv icke vidare vill fram i karriären eller för vilken karriären stängts, men att omgraderingen å andra sidan skulle medföra, att tjänsten skulle kännas så lockande, att den skulle ge möjlighet till urval bland eliten utav kvinnliga, icke juridiskt bildade, befattningshavare, som skulle stå kvar i tjänsten under avsevärd tid. I detta sammanhang vill jag säga, att jag i allt instämmer med utskottsavdelningens ärade ordförande och vad som enligt hans uppgift skulle ha sagts av herr Widell, nämligen att den utväg, som reservanterna herrar Rydén och Törnkvist anvisa, placering i lönegraden B 17, i det *förra* hänseendet skulle betyda, att reformen sannolikt skulle komma att helt förfelas. Ty jag kan inte se annat än att man då skulle vara mer än någonsin utsatt för den eventualiteten, att befattningen sökes av jurister, som en i löneavseende rätt förmånlig plats, som det kan vara bra att inneha och åtnjuta lön på, men som regelmässigt icke skötes av innehavaren, utan uppehålles av någon annan på förordnande.

Vad har man nu haft att invända mot det föreliggande förslaget? Ja, jag ber att få förbigå den invändningen, att man under det närmaste budget-

året icke skulle kunna bespara så mycket, eftersom det endast är två registratorbefattningar inom Kungl. Maj:ts kansli, som äro vakanta. Jag anser mig kunna förbigå denna invändning med den anmärkningen, att man ju i själva verket ingenting alls vet med visshet om huru förhållandena i detta avseende skola komma att gestalta sig under nästa budgetår, och framför allt med en annan anmärkning, den nämligen, att vi icke få förakta de små besparingarna; det kan hända, att vi till slut få åtnöjas med småbesparingar *en masse* i stället för att gå och hoppas att på en eller annan punkt vinna miljonbesparingar.

Det synes huvudsakligen vara två invändningar, som gjorts mot förslaget. Den ena är, att förslaget nära sammanhänger med frågan om registratorer och kassörer vid de centrala verken, en fråga, som lönenämnden ansett böra utredas och i sammanhang med vilken den nu upptagna frågan enligt förmenande borde lösas. Jag har redan understrukt, att här icke är ifrågasatt någon klyvning, något tillskapande av en särskild kassörs- eller redogörarbefattning i stället för eller vid sidan av registratorn. Det är, såvitt jag vet, ingen som beträffande Kungl. Maj:ts kansli ifrågasatt någonting jämförligt med det, som gav lönenämnden anledning att framkasta frågan om en allmän utredning angående registratorer och kassörer inom de centrala ämbetsverken: lantmäteristyrelsens hemställan om att få en kassör och bokhållare i lönegrad B 20 i stället för som nu i lönegrad B 7. Det synes mig vara rätt egendomligt, att denna *specialfråga* nu skall anses böra sätta stopp för en omplacering, som icke alls är av samma beskaffenhet; det förefaller mig så mycket mera egendomligt, som liknande omplacering av registratorslönerna den ena gången efter den andra, i all stillhet utan några betänkligheter och några vidlyftiga utredningar, skett beträffande ungefär hälften av våra centrala ämbetsverk, där numera finnas registrators- eller motsvarande tjänstemän i lönegrad B 11. Nu fordrar man en allmän utredning angående den återstående hälften, en utredning, som åtminstone för närvarande skulle omöjliggöra en omläggning av vad som i alla fall är något avskilt helt för sig, nämligen registratorstjänsterna inom Kungl. Maj:ts kansli. Jag skulle i någon mån kunna förstå detta krav på sammankoppling av frågorna, om det vore så, att någon inom utskottet eller inom riksdagen ansåge, att den ifrågasatta placeringen i B 15 vore för hög. Men då så icke är förhållandet, kan ju reformen icke betyda ett föregripande, icke utgöra något hinder för att man senare beträffande *alla* centrala ämbetsverk eller *något* av dem bestämmer sig för antingen B 15 eller lönegrad under B 15, eller måhända, i undantagsfall och på grund av alldeles speciella förhållanden, som nog kunna vara rådande, till och med en lönegrad över B 15. Som sagt, att nu åberopa den för resten ännu ej igångsatta utredningen angående de centrala verkens »registratorer och kassörer» såsom skäl *emot*, synes mig, då denna utredning är föranledd av frågan om tillskapande av nya befattningshavare, vara synnerligen märkvärdigt. Jag medger gärna, att utredningar äro mycket bra, men det säges med visst fog, att vi svenskar ha en viss benägenhet för att drunkna i utredningar. Vi äro så förfärligt rädda för »konsekvenser», för ett föregripande, för att icke allting skall passa in i systemet eller i schablonen. Vi äro *så* rädda för detta, att vi gärna för den skull avstå från att göra något som *i och för sig* är nyttigt, ja, kanske rent av nödigt. Jag fruktar för att, om vi på det sättet fortsätta att hysa betänkligheter och kräva omfattande utredningar, detta kommer att bliva synnerligen farligt för det fortsatta besparingsarbetet. Jag vill erinra om att de under förra året tillsatta besparingssakkunniga gått in för den arbetsmetoden att granska det ena verket och dess organisation efter det andra samt att successive rörande varje verk för sig avge förslag, ävensom att det är meningen, att Kungl. Maj:t,

Ang.
registrator-
befattningen
i handelsde-
partementet.

(Forts.)

Ang.
registrators-
befattningen
i handelsde-
partementet.

(Forts.)

efter hand som granskningsarbetet utföres, skulle underställa förslagen riksdagens prövning: ett partiellt besparingsarbete sålunda. Gång efter annan kan det därvid uppkomma och uppkommer utan tvivel frågor om lönegrads-omplacering, i samband varmed man kan tala om ett sådant yttre sammanhang, varom just nu är fråga. (Jag säger *yttre* sammanhang, ty något *inre* sammanhang, som pekar på ett föregripande, kan jag, som sagt, icke se att här föreligger.) Jag har för några dagar sedan i anslutning till besparings-sakkunnigas förslag avlämnat en proposition angående generaltullstyrelsen. Där förekomma flera dylika förslag om löneomgraderingar, också förslag om en registratorstjänst i lönegrad B 15. Det förefaller mig, som om det sättes spärri för det ena förslaget efter det andra, om vi hysa dylika betänkligheter mot de partiella reformernas väg. Jag skall villigt erkänna, att förevarande fråga i och för sig icke är så synnerligen stor. Men det synes mig beklagligt om riksdagen, då den första gången har att behandla ett förslag från den nuvarande regeringen angående en besparingsåtgärd, skulle rida upp på formella betänkligheter, och särskilt anmärkningsvärt därför, att det i detta fall rör Kungl. Maj:ts eget kansli.

Den andra invändningen, som göres, är den, att ett bifall till förslaget skulle medföra, att en hel del uppgifter komme att överflyttas från de nuvarande registratorerna till tjänstemän inom departementet. Det är ju den farhågan — för att icke använda ett kraftigare uttryck — som tycks utgöra underlaget för herrar Rydén och Törnkvists ståndpunkt i frågan. Jag upprepar, att jag har svårt att förstå, att icke en kvinnlig befattningshavare, om hon har långvarig expeditivsvana, skulle kunna lika bra som en manlig fullgöra detta arbete, handlingars mottagande, registrering och förvaring, deras tillhandahållande åt allmänheten, meddelande av upplysningar åt allmänheten om ärendenas allmänna yttre läge, bokföring etc., varom här är fråga. Jag tänker, att särskilt den siste ärade talaren väl vet, att man icke, exempelvis inom bankvärlden, har funnit det vara förenat med någon olägenhet utan snarare med många fördelar att på dylika poster använda kvinnor. En annan sak är, och det är egentligen det jag åsyftat, då jag i statsverkspropositionen talar om att undantagsvis en del göromål möjligen kunna komma att överflyttas från registratorerna till andra tjänstemän inom departementet — en annan sak är, att i allmänhet befattningshavare utan högre formell kompetens måhända icke lämpligen böra lämna råd och anvisningar till sökande o. d. angående ärendens handläggning, angående exempelvis komplettering av handlingarna i ett ärende. Men det förefaller mig, som om man, vilken ställning man än intar till frågan om registratorernas lönegradsplacering, finge lov att erkänna, att sådana råd och anvisningar icke böra lämnas av registratorerna utan av dem, som närmast ha att bereda och föredraga ärendena. Vad som av lönenämnden särskilt framhållits som skäl mot den föreslagna lönegradsplaceringen, torde mindre vara den av herr Rydén påtalade »klyvningen» än förra årets beskrifning av arbetskrafterna inom departementet. Jag måste dock säga, att, om jag ser på finansdepartementet, det knappast kan göras gällande, att den verkliga högst betänkliga inskränkningen av arbetskrafter, särskilt vid budgetarbetet, på något sätt skulle kunna motvägas av att man behölle kvar registratorer med akademisk examen. Jag kan dessutom vitsorda, vad som här tidigare har sagts från annat håll, att den erfarenhet, som finansdepartementet haft av kvinnlig arbetskraft på registratorposten är utslutande god. Detta har vitsordats av de tjänstemän, framför allt expeditivschefen, som haft att följa den tillförordnade kvinnliga registratorns arbete. Anordningen har icke medfört någon märkbar överflyttning av arbete från registratorn till andra tjänstemän inom departementet.

Jag tillåter mig, herr talman, att hemställa till kammaren att icke taga alltför starkt intryck av de formella — jag vågar påstå formella — betänklig-

heter, som framförts av utskottsmajoriteten och av de två utskottsreservanterna, herrar Rydén och Törnkvist.

Herr **Järte**: Herr talman! Kammaren torde ge mig rätt i, att om allmänheten föreställer sig någonting som personifikation av administrationens torra och mekaniska enahanda, så är det registratorssysslan i ämbetsverk och departement. Jag befarar, att den debatt, som nu här pågått rätt så länge, anses återspegla denna populära uppfattning om vad en registrator har att befatta sig med. Jag frånräknar då givetvis herr finansministerns intressanta exposé av sina i statsverkspropositionen framlagda synpunkter.

Men, herr talman, då herr finansministern gjorde gällande, att utskottets majoritet gått efter formella linjer, vågar jag påstå, att så *icke* är fallet. Den motivering, som utskottet framlagt för sin uppfattning, finner jag vara praktisk och saklig och den ansluter sig också till lönenämndens uppfattning, vilket ju är helt naturligt, eftersom man i statsförvaltningsfrågor här i landet har en god vana att i hög grad fästa avseende vid vad de centrala verken yttrat. Dessa äro de *sakkunniga* instanserna; Kungl. Maj:ts kansli har icke den ställningen beträffande just den sakkunniga utredningen av ärendena, att man kan säga, att kansliet därvidlag utgör den avgörande instansen. På förevarande löne-regleringsområde intager civilförvaltningens lönenämnd just ställningen som centralt ämbetsverk, vars omdöme i detta fall är så mycket betydelsefullare, som, när det gäller att genomföra reformer inom departementen, man aldrig får höra departementens egen mening. Vad de mångåriga, erfarna befattningshavarna i departementen ha att andraga beträffande eventuella reformer, det blir icke bekant för riksdagen av det skälet, att departementscheferna därvidlag ensamma avgöra, vad som skall komma fram. När vi i fjol handlade den s. k. kanslireformen, var det en synnerligen kännbar olägenhet detta, att man icke kunde få reda på vad expeditonschefer och kansliråd själva ansågo om de påtänkta åtgärderna. Dessa ämbetsmän inom kansliet äro att likna vid den fasta polen i de parlamentariska företeelsernas flykt, det är de som ha ansvaret för arbetets behöriga gång, som representera kontinuiteten. Vad mena de om dessa reformer? Det får man alltid veta, då det gäller ämbetsverkens omdaning, men aldrig i fråga om departementen. Deras personal i ledareställning förhålla sig tigande och lojalt samtyckande till allt, som ur vissa synpunkter anses opportunt att förelägga riksdagen. Detta gör, att riksdagen nog måste ägna en särskild uppmärksamhet åt de omdaningar av departementen, vari man på sistone börjat excellera, och där ledstjärnan synes mera ha varit det minsta motståndets lag än den verkliga besparingseffekten.

När nu i fjol kvasikanslireformen stod på tapeten, sedan man först företagit en synnerligen omsorgsfull siktning och sällning av det arbete, som borde utföras i departementen och därvid med falkögon spejat efter varje minsta besparingsmöjlighet, är det ju underligt, att man nu blott ett år efteråt finner, att det här skulle kunna vidtagas ännu en besparingsåtgärd. I och för sig är detta mycket glädjande, ty besparingar måste göras, när de äro sakligt befogade och ge full valuta. Men det må tillätas en stilla undran, om just denna möjlighet, som nu plötsligt yppas, skulle ha alldeles undgått den föregående utredningen? Tvivlen härutinnan ökas, när man från lönenämnden, vars ordförande, som i egenskap av den sista reformens vägröjare, ju härvidlag är särskilt initierad, varnar för denna senare påhittade besparingsåtgärds omedelbara genomförande.

Detta är en omständighet och en mycket tänkvärd omständighet, som icke förfelat sitt intryck på statsutskottets majoritet.

Härtill kommer, vad dessa departementsregistratorer beträffar, att löne-regleringskommittén av 1902 på sin tid framlade en tungt vägande motivering

Ang.
registrator-
befattningen
i handelsde-
partementet.

(Forts.)

Ang.
registrators-
befattningen
i handelsde-
partementet.

(Forts.)

för registratorernas löneplacering med hänsyn till den särställning de intaga i statsförvaltningen i övrigt.

I statsverkspropositionens omförmälda p. m. i detta ärende finner man som exempel på deras verksamhet, att en registrator i ett departement skall varje dag till expeditionschefen avgiva förslag till fördelning på de olika byråerna av inkomna ärenden och göra anteckning härom på akterna. Detta måste förutsätta, att en registrator har en på flerårig personlig erfarenhet grundad praktisk och ingående kännedom om arbetets natur, något som också varit möjligt med nuvarande system, där man avancerat från amanuens till registrator. Det faller av sig självt, att det måste vara ganska svårt för en kvinnlig tjänsteman, även om man lockar med lönegraden B 17, som herrar Rydén och Törnkvist vilja göra, att vinna den förtrogenhet med departementets kvalificerade inre arbete, som registratorstjänsten sålunda kräver.

En registrator skall vidare utfärda lagakraftbevis till allmänheten, vilket ävenledes förutsätter ett omdöme i ofta ganska svåra ärenden, som man i allmänhet kanske icke kan tilltro en kvinnlig befattningshavare med den låga tjänsteställning, som här avses, att sitta inne med.

Emellertid, kan det framdeles göras en besparing, så må den framgå som ett resultat av den allmänna utredning, som är planerad för registratorstjänsterna i övrigt. Så stor besparingseffekt uppnås icke av ett omedelbart beslut, att det icke kan vara skäl att avvakta denna allmänna utredning, så att man sedan kan pröva frågan i ett sammanhang. Då skall det också kanske visa sig, att dessa registratorer i Kungl. Maj:ts kansli verkligen i förhållande till sina kolleger i övrigt inom statsförvaltningen intaga en särställning, som gör dem likvärdiga med aktuarietjänsterna i hovrätterna och registratorsbefattningarna i nedre justitierevisionen.

Utan att vilja göra mig skyldig till någon vanvördnad vågar jag till sist påstå, att en gammal departementsregistrator understundom kan vara administrativt skickligare och ha större erfarenhet i fråga om departementets inre verksamhet än under senare år åtskilliga departementschefer — naturligtvis fränsett den nuvarande regeringen — ty sådana enbart parlamentariska statsråd kunna blott spela rollen av riksdagsbeslutens politiska registratorer.

Herr talman, jag ber sålunda att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Lyberg**: Den siste ärade talaren nämnde något om, att, då sådana här frågor framkomma från regeringen, man får veta mycket litet om vad den erfarenhet och sakkännedom, som representeras av departementstjänstemännen själva, har att säga. Ja, det är ju sant, att några officiella uttalanden från dessa tjänstemäns sida icke göras, men jag antar dock, att herr Järte icke föreställer sig, att en departementschef underlåter att söka få en personlig uppfattning om vad dessa tjänstemän ha för mening i en dylik fråga. Jag vill emellertid i detta sammanhang påpeka, att bland regeringens medlemmar dock finnes en, som i egenskap av mångårig f. d. statssekreterare, bör kunna anses ha den erfarenhet, på vilken herr Järte hänsyftade.

Herr Järtes hela anförande var för övrigt så lagt, att han inte talade för att frågan skulle göras beroende av en utredning, utan anförandets läggning angav snarare, att han var deciderad motståndare till en förändring över huvud. Han åberopade 1902 års löne regleringskommittés utlåtande, han talade om förra årets tjänsteindragningar, och han sade åtskilligt annat, som angav, att han redan intagit en definitivt avvisande ståndpunkt. Jag vet inte, om han möjligen har ogynnsamma erfarenheter från sitt eget verk; han yttrade i alla fall ingenting därom. Emellertid, eftersom i utskotts majoriteten ämbetsmänna-

inslaget är ganska avsevärt, vill jag begagna tillfället att säga, att den farhågan icke torde vara berättigad, att den ifrågasatta nedflyttningen i lönegrad skulle på något sätt behöva inverka på de övriga tjänstemannagruppernas placering i lönegrad. Ty, såsom ju även den ärade talaren underströk, registratorsarbetet är verkligen så specifikt, att några dylika eventuellt befärade konsekvenser icke behöva tagas i betraktande.

Herr Järte nämnde något om lagakraftbevis. Jag har hört talas så mycket om dessa lagakraftbevis, och det torde närmast vara finansdepartementet, som åsyftas, då det talas om utfärdandet av dessa bevis såsom ett ansvarsfullt och viktigt åliggande för registratorerna. Jag må säga, att jag åtminstone hitills — låt vara att erfarenheten naturligtvis icke är tillräckligt lång — icke hört talas om, att det varit några svårigheter för den kvinnliga registratorn i finansdepartementet att konstatera och intyga, när beslut meddelats och handlingar inkomma till departementet.

Jag kan icke underlåta att, i anslutning till vad jag nyss sade om det fortsatta besparingsarbetet, nämna för kammaren, att den ledamot av besparingskommittén, som tillika är ledamot av första kammaren och dess andre vice talman, lär under debatten i den kammaren ha bestyrkt, att ett bifall till det föreliggande förslaget skulle vara så långt ifrån att föregripa det fortsatta besparingsarbetet, att det tvärtom skulle vara till fördel för detsamma.

Då nu första kammaren har ansett sig trots anförda betänkligheter kunna giva sitt bifall till Kungl. Maj:ts förslag, upprepar jag min hemställan till denna kammare att göra detsamma.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Efter den utförliga redogörelse för detta ärende, som lämnats från regeringens sida såväl i statsverkspropositionen som nu av chefen för finansdepartementet, skall jag givetvis icke försöka att på något sätt framföra några ytterligare skäl eller synpunkter på frågan, ty därtill är jag ju inte mäktig. I likhet med vad herr Jansson i Falun tidigare påpekade, vill även jag erinra, att det är svårt för en lekman att så grundligt intränga i de departementala göromålen, att man kan bilda sig en på sakkännedom fotad, bestämd övertygelse i frågan.

Efter de upplysningar, som meddelats i statsverkspropositionen och nu under debatten framförts av herr finansministern, har jag emellertid bestyrkt i den uppfattningen, att det förslag, som Kungl. Maj:t här framlagt, är ägnat att i framtiden medföra besparingar i statsutgifterna. Förslaget utgör dessutom ett led i strävandena att i statsförvaltningen icke använda överkvalificerad arbetskraft. Det är ju tydligt ådagalagt, att dessa registratorsgöromål icke nödvändigt behöva anförtrös åt en ämbetsman i 22:a lönegraden, utan att det går lika bra ändå. När detta uttalas från auktoritativt håll, anser jag mig såsom lekman så mycket hellre kunna ansluta mig till en sådan ståndpunkt.

Nu har man här under debatten gång på gång framhållit, att det är ingen brådska med att företaga en sådan nedflyttning, ty vi komma i år icke att göra större besparingar genom denna åtgärd än 4,800 kronor. Ja, det är sant, men det gäller ju alltid, då man skall vidta sådana här förändringar med ordinarie befattningar. I sådana fall måste man givetvis avvakta, att den nuvarande ordinarie innehavaren av befattningen avgår — man kan icke focka honom utan vidare, utan man måste överföra honom på övergångsstat och låta honom stå kvar i sin befattning, tills han blir pensionsmässig eller på annat sätt lämnar sin tjänst. I detta fall har man dock den stora förmånen att det nu finnes två registratorsbefattningar, som för närvarande äro vakanta. Skulle riksdagen i dag avslå detta förslag om ändrad löneställning och i stället hänskjuta frågan till förnyad utredning, så är det ju alldeles självfallet, att Kungl. Maj:t icke kan uppehålla dessa registratorsbefattningar i finans- och

Ang.
registrators-
befattningen
i handelsde-
partementet.

(Forts.)

Ang.
registrators-
befattningen
i handelsde-
partementet.
(Forts.)

försvarsdepartementen på förordnande, utan då komma förmodligen även dessa två tjänster att bli besatta med ordinarie innehavare, och då blir det sedan mycket svårare att genomföra denna förändring, än det är nu.

Vad nu beträffar Kungl. Maj:ts förslag att placera registratorerna i 15:e lönegraden, så vill jag, då man i detta sammanhang talar om de centrala ämbetsverken, erinra om, att vi i dagarna erhållit en kungl. proposition angående generaltullstyrelsens och tullverkets stater. Av den propositionen framgår, att 1926 års besparingssakkunniga behandlat varje befattning i generaltullstyrelsen och däribland också registratorsbefattningen. De besparingssakkunniga ha föreslagit en ändrad löneställning för registratorn där, men Kungl. Maj:t har för att bringa löneställningen för tullverkets registrator i samma förhållande till departementens registratorer som nu, i sitt nya förslag ställt tullverkets registrator en grad lägre, än som här föreslås för departementens registratorer, vilka för närvarande stå en grad högre än tullverkets. Kungl. Maj:t har, såvitt jag kan se, tänkt sig att — i den mån detta i framtiden kommer att påkallas av det pågående besparingsarbetet — konsekvent tillämpa en viss lägre löneställning även för registratorerna i de centrala ämbetsverken. När dessutom, som herr finansministern nyss upplyste, om jag fattat honom rätt, redan nu hälften av registratorsbefattningarna i de centrala ämbetsverken äro besatta med innehavare, som stå i en väsentligt lägre lönegrad, än vad Kungl. Maj:t här nu föreslår för registratorerna i departementen, så torde de där farhågorna, som här ifrån utskottsmajoritetens sida med sådan styrka framhållas, nämligen faran för att man föregriper lönegradsplaceringen för registratorerna i de centrala verken, enligt min uppfattning icke förefinnas i den utsträckning man här velat göra gällande.

Med utgångspunkt från dessa lekmannasynpunkter har jag för min del icke tvekat att ansluta mig till Kungl. Maj:ts förslag, som inrymmer i den av herr Lindblad m. fl. avgivna reservationen, vilken även jag har undertecknat.

På grund av dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Lindblads m. fl. reservation.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona! Herr talman! Då här ganska kraftigt polemiserats mot synpunkterna i den reservation, som jag biträtt, och då huvudreservanten icke haft tillfälle att stanna kvar i kammaren och höra på fortsättningen av debatten, skall jag be att få säga några ord, som svar på de framställda anmärkningarna.

Det har då, om jag fattat rätt, särskilt understrukits, att vi båda reservanter skulle ha missförstått meningen med Kungl. Maj:ts förslag. Detta lär dock knappast med fog kunna göras gällande. Det finnes en kärnpunkt här, som vi tagit upp till granskning, och det är frågan om dessa befattningshavare i fortsättningen skulle bibehållas vid de arbetsuppgifter, de hittills ha haft. Vi ha ansett, att det bör fastställas, att registratorerna skola bibehållas vid sina arbetsuppgifter i dessas nuvarande omfattning. Vi ha dock här att räkna med att en klyvning av arbetsuppgifterna kommer att ske, det kan man icke komma ifrån, hur mycket herr finansministern än söker göra gällande motsatsen. Skulle jag göra ett medgivande, så skulle det vara det, att man möjligen icke gör klyvningen konsekvent, utan splittrar; man skär ett stycke i biten och så stannar man på en viss punkt och låter biten ett stycke hänga samman. I promemorian framhålles det, att man i två högst viktiga hänseenden kan bliva nödgad att anlita högre kvalificerade tjänstemän för vissa arbetens utförande, därest man nedflyttar registratorerna i lönegraden B 15. Jag har av detta resonemang dragit den slutsatsen, att regeringen å ena sidan vill placera registratorerna i lönegraden B 15 men att regeringen å andra sidan

själv upptäckt, att man möjligen icke kan få kvalifikationskravet tillgodosett med denna lönegradsplacering och att man sålunda därför får tänka på att överflytta vissa uppgifter på högre kvalificerade tjänstemän. Regeringen har således själv en känsla av att man inte kan få befattningshavare med de kvalifikationer, som regeringen anser, att registratorerna böra ha för att kunna fylla de uppgifter de hittills haft, om man sätter dem i lönegraden B 15, utan då måste de ha en högre lönegrad.

Under sådana förhållanden kan det icke anses vara utan fog, som vi ansett, att den ståndpunkt, som civilförvaltningens lönenämnd har intagit, nämligen att registratorerna böra placeras i lönegraden B 17 och bibehållas vid de uppgifter de hittills haft, att den ståndpunkten icke alls är ogrundad, än mindre byggd på ett missförstånd.

Man kan med fullt fog tillägga, att när man börjar splittra sönder på det sätt, som regeringsförslaget får anses vara ett försök till, genom överflyttande av ärenden på andra tjänstemän, så vet man icke vart detta kan komma att leda i fråga om anspråk från andra tjänstemän, som på det sättet få på sig överflyttade arbetsuppgifter, vilka icke varit beräknade, när deras löneställning fastställdes och fixerades.

Jag vill, herr talman, med detta ha framhållit, att den fasta punkt, som finnes i regeringens proposition och vars karaktär jag här har något vidrört, knappast motiverar, att man, innan man skrider till definitiva anordningar i fråga om arbetsfördelningen, placerar ned befattningshavarna på en sådan lönenivå, som man måste säga sig icke möjliggör erhållandet av de kvalifikationer, som erfordras för arbetets utförande enligt hittills gällande ordning, utan måste medföra konsekvenser som här inte synas ha beaktats.

Jag hemställer alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Rydén och mig avgivna reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till den av herr Lindblad m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen och 3:o) bifall till den reservation, som avgivits av herrar Rydén och Törnkvist i Karlskrona; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den under 2:o) upptagna propositionen.

Punkterna 2—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkterna 13 och 14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
registratorers-
befattningen
i handelsde-
partementet.
(Forts.)*

Ang. den
industriella
standardi-
seringsverk-
samheten.

Punkten 37, angående anslag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten.

Uti punkten 40 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom bidrag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 35,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Olsson* i Golvvasta *m. fl.* väckt motion, nr 134, vari hemställdes, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts i statsverkpropositionen under tionde huvudtiteln gjorda hemställan om höjning av extra anslaget till den industriella standardiseringsverksamheten för budgetåret 1927—1928 måtte fastställa nämnda anslag till 25,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å ovanberörda motion, i vad densamma skilde sig från utskottets förslag, såsom bidrag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 30,000 kronor.

Vid denna punkt voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Oscar Olsson*, *Wallen*, *Bengtsson* i Norup, *Törnkvist* i Karlskrona och *Kristensson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å ovanberörda motion, i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, såsom bidrag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 35,000 kronor;

av herr *Olsson* i Kullenbergstorp, vilken ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till förenämnda motion, såsom bidrag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 25,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr *Bengtsson* i Norup: Herr talman! Såsom herrarna torde finna, har det på denna punkt framställts olika förslag rörande de anslagsbelopp, med vilka staten skulle stödja standardiseringsverksamheten. Det föreligger förslag från 25,000 kronor upp till 35,000 kronor. I statsutskottet var man överens om, att staten bör understödja standardiseringsverksamheten. Olika meningar, ha framställts, vilken betydelse denna verksamhet har ur statens synpunkt och med huru stora anslag densamma därför bör stödjas. Man har på vissa håll ansett att industrien och särskilt storindustrien bör stödja standardiseringen med anslag. Ett sådant stödjande från deras sida förekommer ju också, som bekant. Men staten har, så pass mycket intresse av denna standardisering, att starka skäl föreligga för beviljande av ett förhöjt anslag från statens sida. Jag vågar påstå, att denna standardisering icke till största delen är ett industriens intresse, ty industrien kan väl egentligen icke ha någon särskild vinst av att standardisera alltför mycket. Tvärtom, ju flera olika artiklar man tillverkar i industrien, dess mer vinst tillföres densamma. Däremot är standardisering i hög grad ett det allmännas intresse. För min del anser jag, att standardisering är ett så pass allmänt intresse, att jag vill karakterisera det såsom en förlust för nationen om den icke med ökad kraft stödjer denna verksamhet.

Ur lantbrukets synpunkt, inses lätt, vilken betydelse standardiseringen har. Man behöver blott tänka på nyttan av att ha standardiserade artiklar, när det gäller våra jordbruksmaskiner, våra plogar o. s. v. Man behöver inte vara oviss om, huruvida standardartiklarna till dessa maskiner om de finnas i lager passa, även om man icke haft tillfälle att vända sig till fabriken, som förfärdigat själva maskinen. Och ännu mer kanske är denna standardiseringsverksamhet av betydelse, när det gäller automobiler. Standardisering är för övrigt av betydelse på olika områden. Finnes det standardiserade artiklar, är man säker på att de komma att passa, och man har endast att rekvirera dem. Annat var det förr, då man kanske fick vänta länge på tillverkningen av önskade maskindelar. I skördetider är det t. ex. för lantbrukare värdefullt att i stället för att kanske få vänta flera veckor på att få en liten maskindel tillverkad och därmed få skörden försenad under längre tid, per telefon kunna få beställa en ny maskindel och få densamma sig tillsänd omgående.

Detta är bara en liten detalj; men utvecklas den i stort, inses lätt, vilken betydelse hela denna standardiseringsverksamhet har, ej minst när man tänker på de massor av verktyg, som eljest skulle behövas för industrien. Det är ur nationalekonomisk synpunkt av mycket stort intresse, att denna verksamhet understöddes, på sätt Kungl. Maj:t här har föreslagit.

Att betydelsen av standardisering är stor, därom vittnar också, att de stora kulturländerna England, Tyskland, Belgien m. fl. helt statligt understödja denna verksamhet; och ensamt i England finnes det 2,000 ingenjörer anställda för standardiseringsverksamheten. Detta vittnar ju om vilken blick detta affärsfolk har för nödvändigheten av att denna standardiseringsverksamhet får det stöd från det allmännas sida, som den är värd.

Nu har det från lantbrukarehåll framlagts en motion av den anledningen, att man velat höja anslaget från 25,000 kronor till 35,000 kronor. Alltså endast därför, att Kungl. Maj:t föreslagit en förhöjning av förut utgående anslag, motionerar man om att stanna vid det gamla anslaget på 25,000 kronor. Avdelningen inom utskottet hade kompromissvägen framkommit med ett förslag på 30,000 kronor, och många olika meningar gjorde sig gällande i statsutskottet in pleno, då ärendet behandlades. Här är emellertid ett intresse, där jag anser, att staten bör gå in för ett stödande, så mycket mera när det inte kräves större belopp än detta. Om jag minnes rätt, begärde standardiseringskommittén inte mindre än 70,000 kronor, men Kungl. Maj:t har stannat vid hälften eller 35,000 kronor.

Man kan kanske såsom exempel på framgångsrik standardiseringsverksamhet anföra en sådan mans, som den över hela världen kände Ford, verksamhet, huru han med sina standardartiklar i en utsträckning, som säkerligen aldrig någonsin förekommit, skapat en industri, som överflyglat alla länders tack vare just standardiseringen. I utskottet sades att det rent av vore en räddning för vårt lands industri, om man mer och mer överginge till standardisering av artiklar i stället för att fabricera en hel del olika artiklar, som medföra ökade kostnader icke minst för det allmänna, men även för vår export.

I den kungl. propositionen har framlagts så starka skäl, att det inte borde vara någon tvekan om ökat stöd för denna betydelsefulla verksamhet, och med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som går ut på bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då den siste ärade talaren uppträdde vid den första punkten på den i dag föredragna huvudtiteln, gick

Ang. den industriella standardiseringsverksamheten.
(Forts.)

Ang. den industriella standardiseringsverksamheten.

(Forts.)

han starkt in för sparsamhet med statens medel. Nu har han biträtt dem, som röstat för det högsta anslaget på denna punkt. Den som skall föra ett regeringspartis talan i en kammare har en svår ställning, det kan jag väl förstå, ty man kan ju då få vara sparsam den ena gången och tala för de högsta utgifterna den andra gången. Den som icke har en dylik uppgift, har, det förstår jag alltför väl, en betydligt lättare ställning.

Om vi emellertid nu granska litet vad den ärade talaren yttrade, undrar jag ändå, om han icke, när han skall justera sitt yttrande, finner, att han begagnat väl starka ord för den sak, som han vill ha fram. För det första sade han, att standardiseringen inte var ett industriellt intresse. Jag antecknade precis, vad han sade. Vidare sade han, att man per telefon kunde få t. ex. maskindelar och dylikt. Jag har mig emellertid icke bekant, om den saken låter sig göra. Sedan sade den ärade talaren, att det skulle innebära en sänkning, om ifrågavarande anslag fastställdes till 25,000 kronor. Det är inte sant, det innebär i så fall ingen sänkning, ty det blir status quo. Vidare föreslog avdelningen inom statsutskottet icke ett anslag på 30,000 kronor utan alternativt ett anslag på 30,000 kronor. Jag förmodar, att den ärade talaren kommer ihåg den saken; och härmed lämnar jag honom.

Sedan vill jag betona, att det på denna huvudtitel förekommer tre anslagspunkter, som jag anser stå i mycket nära sammanhang med varandra, oaktat de i vissa detaljer skilja sig åt. Det är nämligen anslagen till statens provningsanstalt, anslaget till ingenjörsvetenskapsakademien och det föreslagna anslaget till standardisering. För alla dessa anslag och de uppgifter, som de avse att stödja, är ju statens provningsanstalt, så att säga, ett slags ryggrad. Till denna anstalt får ju vederbörande vända sig, när det gäller ett verkligt avgörande av någonting nytt beträffande standardiseringsverksamheten. Ty denna verksamhet omfattar icke blott och bart, att man skall plocka bort den modellen och den typen o. s. v. utan den omfattar positiva uppgifter. Det skall i vissa fall framläggas förslag till någonting bättre, och det är huvudsakligen då, som provningsanstalten har sin utomordentligt stora betydelse. Ser jag frågan ur den synvinkeln, tycker jag att Kungl. Maj:t är litet inkonsekvent, då Kungl. Maj:t har ställt sig så ytterst prutande och litet återhållande i avseende på provningsanstaltens verksamhet men däremot utan vidare och högst avsevärt höjt det förut utgående anslaget till ingenjörsvetenskapsakademien och standardiseringskommissionen, och ändå utföra ju varken ingenjörsvetenskapsakademien eller de, som ha med standardiseringen att göra själva direkt något arbete. De endast planera och fördela anslagen till andra, som utföra dessa arbeten. Det kan icke hjälpas, men jag har större sympati och vill hellre offra statsmedel på områden, där vederbörande institutioner verkligen själva uträtta någonting. Det säger jag rent ut; och då är jag inte så övertygad om, att vi komma att gå så fort fram på denna standardiseringslinje, som åtskilliga tyckas tro, att döma av deras tal.

Den siste talaren tror visst att standardisering är den enda räddningen för överhuvud taget all den industri, som har med maskiner och dylikt att göra i vårt land. Jag tror inte på den saken. Ett land, där man har kommit långt i den här frågan, är ju Amerikas Förenta stater, men där ger man inte 25 öre av statsmedel för detta ändamål. Standardiseringen lär nog i stort sett ändå vara till de industriers fördel, som själva genomföra densamma. Om industrien tillverkar en hel massa saker, som den inte kan få såld, kan ju detta också leda till ett slags standardisering. Ty då slutar man snart upp med den produktionen. Det reglerar sig alltså självt på detta område, och det är ju gott och väl. Därmed vill jag naturligtvis inte säga, att det inte kan vara av ett visst intresse att underhjälpa denna standardiseringsverksamhet, men den bör enligt min mening aldrig bli självändamål. Standardiseringen har emellertid sina

risker. Sedan en viss maskin är standardiserad och har fått en viss stämpel, då är det sannerligen icke gott för någon människa, som vill göra förbättringar på densamma, att komma fram med några förslag, ty då mötes man av invändningen, att det här är en standardartikel. Det gäller alltså att på detta område tillämpa principen: det ena göra och det andra icke låta.

När vi nu i fjol ökade statsanslaget på denna punkt med 5,000 kronor och Kungl. Maj:t nu åter föreslår en ökning på 10,000 kronor, då kan man fråga sig, var avser man att sluta. Är det meningen, att vi skola öka anslaget varje år? Ligger det egentligen någon fara i, om denna standardiseringsverksamhet så småningom utbreder sig under någon längre tidrymd? Vad är det egentligen, som hindrar, att man låter ett mindre anslag verka någon längre tid? Vi komma inte ifrån anslagen vare sig till standardiseringen eller till ingenjörsvetenskapsakademien på den första mansåldern. Dessa anslag äro inga övergångsanslag, det är jag säker på; och då tycker jag, att det är mycket gentilt av staten att ge 25,000 kronor i statsmedel till denna standardiseringsverksamhet; och så får man rätta farten därefter.

Det är från denna synpunkt sett, som jag, herr talman, skall be att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig avgivna reservationen.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag har ju all anledning att uttala min tillfredsställelse och tacksamhet för den behandling, som kommit förevarande huvudtitel till del från statsutskottets sida. Statsutskottet har ju i år varit lika välvilligt som under föregående år.

I sak har ju intet motstånd rests mot något av de äskanden eller krav, som framställts av regeringen under denna huvudtitel. De ändringar, som företagits, röra sig endast om mindre prutningar, särskilt på ett par anslag, och jag skall därför icke alls på något starkare sätt polemisera mot den föregående ärade talaren. Ty det förefaller mig, som om vi i sak vore ense, och att det endast gäller att avväga beloppen till deras rätta nivå.

Däremot kan jag, herr talman, icke underlåta att göra en liten erinran mot utskottet eller en del av dess ledamöter. Jag har nämligen icke kunnat undgå att märka, att man bland dem, som nu dikterat beslutet i statsutskottet, finner alla dem, som under vanliga förhållanden bruka tala å produktionens, särskilt å industriens vägnar, under det att man på reservanternas sida finner representanter för grupper, som man i vanliga fall brukar tillmäta mindre intresse för produktionen. Det är dock så, att de krav, som här blivit framförda, framförts av industriens folk, alltså av representanter för den stora industriella produktionen här i landet. Standardiseringskommissionen tillsattes ju på det sättet, att Kungl. Maj:t utser ordförande, cheferna för kommunikations-, försvars- och handelsdepartementen var sin ledamot, under det att övriga ledamöter utses av de stora industriella sammanslutningarna, bland andra Sveriges industriförbund, Jernkontoret och Svenska Teknologföreningen m. fl. Det är alltså ett krav framfört direkt av industriens män, och det är med hänsyn till detta, herr talman, som jag icke kunnat underlåta att erinra om det faktiska förhållandet, att man bland dem, som önska pruta på Kungl. Maj:ts äskanden, finner de personer, som tillhöra just de grupper, varom jag nyss talade.

Ett av de skäl, som blivit anförda dels i den i ämnet väckta motionen och dels i statsutskottets utlåtande på denna punkt, är ju, att industrien borde i större utsträckning än hittills bidraga till kostnaderna för detta standardiseringsarbete. Härtill vill jag framhålla, att det förhåller sig icke på det sättet, att industrien släpper till lika mycket, som här förutsattes, utan i många fall mångdubbelt av de kostnader, varmed standardiseringsarbetet är förenat.

Nu har här gjorts gällande, särskilt av den föregående ärade talaren, att man skulle gå sakta och varligt fram, då det gäller detta standardiseringsarbete.

Ang. den industriella standardiseringsverksamheten.

(Forts.)

Ang. den
industriella
standardi-
seringsverk-
samheten.
(Forts.)

Jag skulle härutinnan bara vilja genmäla det, att det i detta hänseende pågår ett internationellt arbete. Vår land måste i fråga om detta arbete hålla sig i nivå med utvecklingen i andra länder och får inte sacka efter i konkurrensen med dem. Jag tror därför, att det är nödvändigt, att man anlägger en annan synpunkt på just bestämmandet av beloppet, än vad den föregående ärade talaren gjorde. Ehuru han här icke särskilt nämnde den grupp av förbrukare, som han själv tillhör, kan jag icke underlåta påpeka, att det är icke minst till jordbrukets fromma man söker standardisera de vanliga förbrukningsartiklarna. Det vore ganska enkelt att i det avseendet anföra mycket slående exempel, exempel som visa, hurusom besparingar i både tid och kostnader för jordbruket uppnås, därigenom att man får standardisering i största möjliga utsträckning genomförd.

Herr talman! Jag skall icke närmare ingå på detaljerna i denna fråga utan vill sluta med att uttala den förhoppningen, att denna kammare måtte fatta ett beslut, som överensstämmer med det, vilket nyss fattats i första kammaren, varigenom den kammaren biföll vad Kungl. Maj:t äskat i denna punkt. Det beslutet innebar alltså bifall till den av herr Oscar Olsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Nylander: Herr talman! Den förste ärade talaren erinrade om att standardiseringskommissionen hade begärt ett belopp av 70,000 kronor och att kommerskollegium efter en ingående, noggrann prövning funnit sig böra nedsätta detta belopp till 50,000 kronor. Efter ytterligare prövning och särskilt med hänsyn tagen till den statsfinansiella situationen fann sig herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet böra föreslå en ytterligare sänkning av bidraget, nämligen till hälften av det, som kommissionen begärt.

Nu har emellertid framkommit den tidigare berörda motionen, vilken jag finner något underlig. Jag kan nämligen icke finna annat, än att dess motivering är något lättvindig. Ty det enda motivet för yrkandet i densamma är ett av motionärerna åberopat uttalande av en förutvarande finansminister, vilken en gång i kammaren yttrat, att enligt hans åsikt industrien under normala förhållanden borde taga dessa kostnader på sig själv.

Nu glömmar man emellertid, att ett villkor för att överhuvud taget kommissionen skall få anslag är, att minst lika stort belopp skall tillskjutas av enskilda. Jag vill i anslutning härtill meddela, att så också skett men även att vissa industrier, särskilt den mekaniska industrien, lämnat så mycket, att den sammanlagda insatsen från industriens sida blivit mångdubbelt större än det anslag staten lämnar.

Jag vill emellertid, när jag talar om denna sak, understryka, att industrien här icke på något sätt ställer sig som supplikant till våra myndigheter, utan industrien resonerar som så, att detta är icke blott ett industriens särskilda intresse utan lika mycket även ett övriga näringsgrenars och ett det allmännas intresse. Jag behöver endast erinra om, att våra allmänna verk, exempelvis posten, telegrafan, järnvägen, äro stora konsumenter av industriens produkter, och att det för dessa stora verk och deras inköp är till uppenbar fördel att kunna få en hel del av de alster, som de behöva inköpa, standardiserade och förbilligade. Redan ur den synpunkten är det klart, att här föreligger ett mera allmänt intresse.

Vad så jordbruket beträffar, har ju herr Bengtsson i Norup erinrat om, att det bör vara till fördel för denna näring, att industriens standardisering får i ökad mån fortsätta. Han nämnde ett par exempel. Jag vill endast understryka denna del av hans anförande med att erinra om vilka betydande kapital nu-

mera äro nedlagda i jordbruket i form av maskiner, redskap etc. Det är ju till uppenbar fördel för jordbruket att få en standardisering till stånd, beträffande dessa maskiner och redskap, så att man när som helst — vilket också herr Bengtsson i Norup erinrade om — kan få reservdelar till förmånliga priser. Man har kommit ganska långt i detta avseende, och jag ber kammaren, d. v. s. dem av kammarens ledamöter, som ha något intresse för denna sak, att hos standardiseringskommissionen taga del av och studera vad man redan uppnått, vilket framgår bl. a. i de nu färdiga och där tillgängliga 175 standardiseringstabellerna.

Jag kan erinra om en annan fördel, som en utförd standardisering medför, nämligen att man därigenom undviker eller förhindrar en del onödiga modellförändringar av maskiner, redskap etc., som nu ofta företagas under sken av att därigenom vinnes en förbättring, men som i realiteten endast medföra fördyring. Det är vidare en annan sak som bör intressera jordbruket, den omständigheten nämligen att standardiseringskommissionen även siktar på att få en bättre relation till stånd dels kraftmaskinerna sinsemellan, dels mellan kraftmaskinerna och de maskiner dessa skola driva. Man vet ju t. ex. hurusom, när man har en motor eller annan kraftmaskin och därmed vill driva ena gången en pump och andra gången en kvarn, det för den förändrade användningen oftast fordras en besvärlig omsättning av transmissionsremmar etc., något som man just genom standardiseringen bl. a. vill taga bort. Det är uppenbart, att för jordbrukets elektrifiering det fortgående standardiseringsarbetet kommer att medföra avsevärda förmåner genom förenklade typer och förbilligade delar. Herr Bengtsson i Norup har ju redan förut omnämnt, vad standardiseringen kan betyda för utgallringen bland de många typerna av redskap, verktyg m. m.

Jag anser som sagt, att denna motion var litet onödig, och jag kan icke underlåta att uttala mitt missnöje med den. Om jag i samband med framläggandet från bondeförbundets sida av ett lantbrukets önskemål hade väckt en motion, gående ut på ett förslag om sänkning av ett begärt anslag, och hade motiverat detta enbart med vad en förutvarande finansminister eller någon annan tidigare yttrat som sin åsikt i frågan, så skulle herrarna säkerligen finna det mycket underligt och bli missnöjda. Det skulle mellertid inte falla mig in att framställa ett sådant förslag, ty det är för mig ett nöje, att, där det behöves, stödja lantbrukets intressen.

Jag vill till slut, då herr Olsson i Kullenbergstorp med skärpa underströk att i Förenta staterna standardiseringsarbetet hade kommit synnerligen långt, men att detta hade skett utan något som helst bidrag av statsmedel, säga, att detta endast på sätt och vis är riktigt. Den amerikanska lagstiftningen lägger nämligen hinder i vägen för utbetalande av sådant understöd, men staten har där i stället förfarit på det sättet, att den kostnadsfritt ställt till förfogande en stor stab av framstående ingenjörer och teknici, varigenom i realiteten ett högst avsevärt understöd lämnats industrien. Staten har således där i utomordentligt hög grad bidragit till att man hunnit så långt.

Nu är det icke tu tal om att icke en sänkning av anslaget kommer att få en fördröjande inverkan på realiserandet av kommissionens planer. Jag har inledningsvis erinrat om den kraftiga beskirning, som redan företagits, och jag vädjar till kammaren, att den med stöd av den ingående prövning, som ärendet undergått i kommerskollegium och handelsdepartementet, vill biträda den av herr Oscar Olsson m. fl. avgivna reservationen, som innebär bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag yrkar, herr talman, bifall till denna reservation.

Ang. den
industriella
standardi-
seringsverk-
samheten.

(Forts.)

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Endast ett par, tre ord.

Jag vill då till att börja med slå fast, att här icke från något håll, icke ens från herr Olssons i Kullenbergstorp sida, är fråga om att stoppa ifrågavarande verksamhet, utan att det endast rör sig om i vilket tempo man skall fortsätta på den en gång inslagna vägen.

Jag har då den uppfattningen liksom utskottsmajoriteten — jag undrar, om man inte kan säga, att herr Bengtsson i Norup, som med kraft gått in för regeringsförslaget, innerst inne också har denna uppfattning — att vad utskottet har kommit till är en synnerligen lycklig medelväg mellan två ytterligheter. Det är ju så, att vi i statsutskottet måste, med hänsyn till de många genom motioner framkomna önskningarna om en annan disposition av statsmedlen, än den Kungl. Maj:t föreslagit, se till, om vi icke kunna på en eller annan punkt jämka på vad Kungl. Maj:t föreslagit och eventuellt placera ett belopp på ett annat ställe under vederbörande huvudtitel eller under någon annan. Ehuru jag icke delar herr Olssons i Kullenbergstorp uppfattning, att det här skulle gå så orimligt fort, ifall vi toge Kungl. Maj:ts förslag, så måste jag säga, att det finns i förevarande huvudtitel två andra punkter, där man enligt min uppfattning kan med fördel placera dessa 5,000 kronor och litet till och därigenom vinna högst betydelsefulla resultat för vår industri.

Det är ur dessa synpunkter och med hänsyn till den allmänna hushållningen inom budgetens ram, jag ber att få vädja till kammaren, att dessa 5,000 kronor — visst icke ett obetydligt belopp — måtte sparas till andra uppgifter. Jag anser, herr talman, att de böra sparas till under punkterna 39 och 40 upptagna ändamål. Då jag tror, att vi där få bästa användning för beloppet, vill jag i största korthet yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Endast en liten replik till herr Olsson i Kullenbergstorp.

Han säger, att jag pliktskyldigast talar för regeringens förslag, även om jag inte gillar det, därför att jag tillhör regeringspartiet. Jag kan dock påvisa, att redan under den korta tid som förflutit av denna riksdag, jag gått emot den sittande regeringen i en ganska betydelsefull fråga. Jag kan kanske lägga mitt svar till herr Olsson i Kullenbergstorp på det sättet, att jag uttalar en förhoppning, att det måtte dröja länge, innan herr Olsson, såsom tillhörande regeringspartiet, behöver försvara regeringen. Och jag kan inte underlåta att säga, att då han i detta fall pliktskyldigast uppträder för att stödja en motion, väckt från bondeförbundshåll, må det vara mig tillåtet att försvara regeringen. Herr Olssons försvar är så mycket mera olyckligt, som denna motion riktar sig mot ett jordbruksintresse, vars betydelse konstaterats, utom av mig själv, både av statsrådet och chefen för handelsdepartementet och av herr Nylander.

Herr Olsson i Kullenbergstorp anmärkte på att jag talat för sparsamhet i den första punkten men är villig att här gå med på en ökning. Ja, jag trodde dock, att det även ingick i bondeförbundets program att iakttaga sparsamhet, när det gäller tjänstemännens löner, men att inte vara så njugg, som herr Olssons yrkande här innebär, när det gäller att hjälpa näringslivet. Herr Olsson i Kullenbergstorp förebrädde också herr statsrådet för att han varit givmild i denna punkt men återhållsom i fråga om anslaget till ingenjörsvetenskapsakademien. Ja, där ser man, hur olika man kan se saker och ting. Jag tror, att vi enkla lantmän — ty till dem räknar jag mig, medan herr Olsson däremot tydligen icke vill räknas dit — måste anse att en fortsatt standardisering av artiklar och maskiner för jordbrukets behov är av den betydelse, att staten bör mera stödja denna verksamhet. Den är givetvis också av stor betydelse för industrien. Då riksdagen inte går in för att stödja industrien med tullar och dylikt, så bör den dock stödja industrien på ett annat sätt, som det här är fråga om.

Herr Olsson ville lägga i min mun, att detta icke skulle vara något industriintresse. Jag trodde dock, att jag med mitt förra anförande försökt visa, att det icke är endast eller huvudsakligen ett industriintresse utan ett allmänt, nationalekonomiskt intresse. Det är ju någonting helt annat, än herr Olsson påstod, att jag sagt.

Då nu första kammaren tagit den reservation, till vilken jag yrkat bifall, så hoppas jag, att även andra kammaren genom att fatta samma beslut stödjer denna verksamhet. Herr Anderson i Råstock säger, att utskottet funnit en lycklig medelväg. Ja, det är ju vackert och lyckligt att finna en medelväg, men huruvida det alltid är lyckligast att kompromissa, blott för enighetens skull, är jag inte så säker på. I detta fall anser jag, att man bör stödja den ifrågavarande verksamheten genom ett bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit, och 5,000 kronors förhöjning, som det gäller, är ju inte någon stor summa.

Jag ber sålunda, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till den av herr Oscar Olsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Detta är ingen ny fråga. Vi ha de två senaste åren slagits om anslag till denna standardiseringskommission. Jag vill påpeka, att redan föregående år anslaget höjdes med 5,000 kronor. Kungl. Maj:t har nu föreslagit ytterligare 10,000 kronor. Utskottet har ansett, att man skulle kunna stanna vid ett mindre belopp. Skälet till att kommissionen bör ha ett något högre anslag än föregående år är, att kommissionen anslutit sig till en internationell organisation, till vilken en viss årsavgift utgår.

I övrigt skall jag icke lägga mig i striden mellan herr Olsson i Kullenbergstorp och herr Bengtsson i Norup, men jag kan icke underlåta att giva uttryck däråt, att nog föreföll det mig, som om herr Bengtsson vid ärendets behandling i statsutskottet var rätt belåten med avdelningens kompromissförslag i fråga om beloppet 30,000 kronor. Det kan han icke komma ifrån.

Då man talar om, att det här gäller att stödja jordbruket, vill jag vidare erinra därom, att såväl kommerskollegium som departementschefen icke anslutit sig till kommissionens förslag. Kommissionen hemställde om 10,000 kronor för jordbrukets vidkommande, men kommerskollegium, vilket Kungl. Maj:t har följt, stannade vid 4,000 kronor. Jag menar då, att när det gjorts en sådan omrangering i fråga om anslaget användning för olika ändamål, så kunna vi stanna vid 30,000 kronor, och jordbruket får då i alla fall 4,000 kronor.

Nu vill man söka göra detta till en stor industrifråga. Det kan det bli med tiden men inte i närvarande ögonblick. Det gäller här att se till att, vilka näringsgrenar eller institutioner det än är som driva denna verksamhet, delvis med statsunderstöd, den drives så försiktigt som möjligt. Det är den synpunkten vi lagt på saken, och därför ha vi kommit till ett förslag om höjning i år med 5,000 kronor till 30,000 kronor, vilket förslag alls icke innebär, att anslaget skall krypa upp med 5,000 kronor om året.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Golvvasta: Herr talman! När jag läste tionde huvudtiteln och kom till denna punkt och fann, att regeringen äskat ytterligare 10,000 kronor till standardiseringsverksamheten utöver vad riksdagen i fjol beviljade, så drog jag mig till minnes den debatt, som fördes här i kammaren 1925. En medlem av vårt parti, som ej ville vara med om att denna utgiftspost icke blott blev permanent utan även ökades avsevärt år från år, hade reserverat sig. Han fick emellertid av den talare, som då förfäktade utskottets ståndpunkt, nämligen herr Jansson i Falun, det svaret, att det inte alls var meningen, att

Ang. den industriella standardiseringsverksamheten.

(Forts.)

Ang. den
industriella
standardi-
seringsverk-
samheten.
(Forts.)

så skulle bliva fallet, utan att man skulle pröva denna anslagspost från fall till fall. Men det ser verkligen ut, som om vår reservant från den gången skulle ha haft ett mycket gott väderkorn. Ty om man tar i betraktande även de anslag, som standardiseringsverksamheten fått från manufakturförslagslånefondens räntemedel, så finner man, att denna utgiftspost tenderar till att bli icke blott permanent utan även till att ökas med 10,000 kronor om året. Jag tänkte då, att det kanske ändå vore på tiden att här försöka med en liten broms, och det var därför jag väckte min motion. Herr Nylander finner denna motion något underlig. Han finner det till och med underligt, att jag stöder mig på och såsom motivering åberopar ett uttalande av en förutvarande finansminister här i kammaren. Jag får verkligen säga herr Nylander, att jag trots detta herr Nylanders uttalande anser mig vara i mycket gott sällskap.

Herr Bengtsson i Norup har i sitt sista anförande polemiserat mot herr Olsson i Kullenbergstorp med anledning av den anmärkning, denne riktade mot herr Bengtsson för hans försvar för regeringens förslag i detta fall. Herr Bengtsson i Norup säger, att herr Olsson i Kullenbergstorp pliktskyldigast tagit i försvar en motion, som väckts från bondeförbundshåll. Jag skulle vilja råda herr Bengtsson i Norup att läsa igenom den debatt, som fördes i denna fråga här i kammaren 1925. Han skall då finna, att herr Olsson i Kullenbergstorp redan då var inne på samma linje som i dag. Därmed torde herr Bengtssons polemik på den punkten vara betald och kvitterad. Emellertid, det är kanske förmätet av mig att försöka försvara herr Olsson i Kullenbergstorp. Det brukar han i regel göra själv. Men jag anser mig härmed ha litet grand försvarat mig själv också.

Att gå närmare in på ett bemötande av allt vad herr Bengtsson i Norup drog fram angående denna standardiseringsverksamhet skulle föra mig alldeles för långt. Jag vill bara i korthet säga, att jag icke alls underskattar denna verksamhet. Men här är frågan den om vi skola fortsätta att år från år öka detta anslag med 10,000 kronor om året eller om vi inte i stället skola ansluta oss till det uttalande, som gjordes av dåvarande handelsministern Sandler i 1925 års proposition, att det anslag, som kommer standardiseringsverksamheten till godo från staten, bör vara av stödjande och stimulerande natur. Även jag anser, att detta är rätt och riktigt.

Orsaken till att jag väckt min motion är sålunda endast den, att jag befarat, att anslaget tenderar till att icke bara bli permanent utan även permanent höjas med 10,000 kronor om året, varför jag ansett, att man här borde försöka om möjligt bromsa en liten smula.

Jag yrkar, herr talman, bifall till den av herr Olsson i Kullenbergstorp avgivna reservationen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott några ord.

Då herr statsrådet räknade upp vilka som tillsätta ledamöter i standardiseringskommissionen, så hade jag ju reda på det. Och det är kanske inte minst av den anledningen, som jag här velat ge uttryck åt mina farhågor. Ty jag förstår mycket väl, att med sådana ledamöter är det stor fara för att anslaget stiger utomordentligt högt. Hade det varit en förening eller kommission bestående av småfolk, då tror jag inte, att det hade varit så stor fara å färde. Man talar om att detta anslag redan beskurits så mycket, ty man hade ju begärt 70,000 kronor och skulle få enligt Kungl. Maj:ts proposition endast 35,000 kronor. Ja, det är nog en taktik, som man använder, att begära bra nog högt. Man blir av med en del men får i alla fall åtskilligt bärgat hem genom att begära mycket.

Det var en rörande omtanke om jordbrukets intressen, som kom till synes senast från den ärade representanten på stockholmsbänken. Jag kan inte an-

nat än uttala min tacksamhet för detta, men herrarna få ursäkta, att jag såsom jordbrukare är så fasligt efterbliven, att jag inte begriper min egen välfärd. Jag tycker, att herrarnas argument mot mitt anförande hade varit rimliga, om jag yrkat avslag. Men det har jag inte gjort, utan jag har blott yrkat, att vi nu skulle stanna vid det belopp, som riksdagen i fjol beviljade, och då ägde ju, väl att märka, en höjning rum. Att då taga en paus för åtminstone ett år, det kan inte vara orimligt.

Då man här i debatten så starkt framdragit jordbrukets intressen, så vill jag säga herrarna, att jag inte är riktigt övertygad om att en skarp standardisering verkligen alltid gagnar jordbruket, åtminstone bondejordbruket. Antag, att man för en 10 år sedan hade standardiserat plogen för hästdragkraft. Ja, då hade det varit en standardiserad plog, åtminstone för visst jordbruk. Den skulle man ha. Någon annan tillverkades inte. Man kunde telefonera efter bitar för ombyte o. s. v. Ja, hur mycket har det inte gått framåt på detta område sedan den tiden, synnerligast i fråga om de svenska fabrikenas tillverkningar. Hade det varit standardiserat, så är jag inte riktigt säker på att det gått på det viset. Man får således inte inbilla sig, att blott man standardiserar, så är allt väl beställt. Man skall inte stoppa utvecklingen och förbättringarna etc., och en förbättring kan mycket väl komma till stånd, utan att saken behöver passera det dyrbara patent- och registreringsverket.

Såsom man här resonerar, är det fara för att man vill göra standardiseringen till självändamål. Det är det jag är så rysligt rädd för. Om man blott vill ge standardiseringen den roll, den verkligen bör ha, nämligen att få till stånd mera utbytbara delar över en större marknad, ja, då tror jag inte, att man behöver måla upp denna sak så oerhört mycket i diskussionen. Jag tror inte heller, att denna verksamhet då behöver så stora statsbidrag, helst utförandet naturligtvis sker vid respektive fabriker, som själva ha gagn och nytta av att få bort en del överflödiga och onödiga modeller.

Så är inte fallet på ett annat område, nämligen i fråga om statens provningsanstalt. Jag vill säga, att herr Bengtsson i Norup tog fel, när han påstod, att jag sagt, att anslaget till ingenjörsvetenskapsakademien av Kungl. Maj:t blivit för snävt tilltaget. Nej, det gällde statens provningsanstalt, ehuru min anmärkning icke rörde själva anslagets storlek utan motiveringen. Jag tror, att det arbete, provningsanstalten utför, är av oersättligt värde för oss här i vårt land. Om man för den verksamheten begär en anslagsökning på 5,000 eller 10,000 kronor, så skall jag inte säga ett ord däremot. Ty jag har själv kunnat övertyga mig om att där göres ett arbete, som verkligen är av utomordentligt ekonomiskt värde för vårt land, både i fråga om den inhemska förbrukningen och vad beträffar exporten. Således, där ha vi, tror jag, vår styrka, och jag tycker därför, att man skulle kunna taga litet starkare tag på det området, innan man plottar bort medel så här i periferien. Detta är också en av anledningarna till att jag tycker, att man kunde stoppa åtminstone för ett år vid den anslagssumma till standardiseringen, som i fjol bestämdes.

Herr talman! Jag har redan gjort mitt yrkande, och jag tror, att jag kan försvara det även inför de svenska jordbrukarna.

Herr Nylander: Herr talman! Jag vill blott be kammarens ledamöter att icke låta sig bestämmas av herr Olssons i Kullenbergstorp anförande, vari han betvivlade nyttan av standardiseringsverksamheten. Skulle man draga ut konsekvensen av hans resonemang i denna fråga, så skulle standardiseringen egentligen innebära ett hämmande av den tekniska utvecklingen. Det säger sig självt, att ett sådant resonemang är alldeles felaktigt. Våra teknici komma säkerligen här icke att vila på sina lagrar utan att inrikta sig på att få standardiseringen att omfatta en hel del områden, där nu en fullständigt onö-

Ang. den industriella standardiseringsverksamheten.
(Forts.)

Ang. den industriella standardiseringsverksamheten.

(Forts.)

dig förbistring äger rum. Det är ur förenklingssynpunkt och ur synpunkten av förbilligande, som detta arbete pågår.

Jag vidhåller herr talman mitt yrkande om bifall, till den av herr Oscar Olsson m. fl. avgivna reservationen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till den av herr Oscar Olsson m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen och 3:o), bifall till den reservation, som avgivits av herr Olsson i Kullenbergs-torp; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes likväl av herr Bengtsson i Norup, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen.

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 37 av utskottets förevarande utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Oscar Olsson m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Meurling* propositionen, nr 95, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden; och

av herr statsrådet *Rosén* propositionen, nr 93, angående bestridande av kostnaderna för elektrifiering av viss gatubelysning i Karlskrona.

Dessa propositioner bordlades.

§ 10.

Härefter fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 10.

Punkten 38.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 39, angående anslag för tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet, och *40* angående anslag för flygtekniska undersökningar.

Under förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen

uti punkten 43 att för bedrivande av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor; och

Ang. viss forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet m. m.

uti punkten 44 att för utförande genom ingenjörsvetenskapsakademiens försorg av flygtekniska undersökningar å riksstaten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 20,000 kronor.

*Ang. viss
forsknings-
verksamhet
inom kraft-
och bränsle-
området m. m.*
(Forts.)

Utskottet, som till behandling i ett sammanhang förehaft Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställningar, hemställde,

i punkten 39, att riksdagen måtte för bedrivande av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet m. m. för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor; och

i punkten 40, att Kungl. Maj:ts förberörda, under punkten 44 av tionde huvudtiteln innefattade förslag icke måtte vinna riksdagens bifall.

Reservationer hade likväl avgivits:

vid punkten 39 av herrar *Oscar Olsson, Pers, Waller, Asplund, Carl A. Carlsson, Anderson* i Råstock, *Bengtsson* i Norup och *Kristensson* i Göteborg, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för bedrivande av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor; samt

vid punkten 40 av samma reservanter, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte för utförande genom ingenjörsvetenskapsakademiens försorg av flygtekniska undersökningar å riksstaten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 20,000 kronor.

Punkterna föredrogos i ett sammanhang. Därefter anförde:

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag har begärt ordet vid dessa punkter, därför att mitt namn där återfinnes vid reservationerna, samt för att få i ett sammanhang göra några meddelanden, som jag låtit mig angeläget vara att införskaffa, beträffande nyttan av den verksamhet som bedrivs med stöd av anslaget under punkten 39. Jag skulle även vilja göra några erinringar i fråga om punkten 40, nämligen beträffande de undersökningar, som det är fråga om att företaga för det under den punkten upptagna anslaget.

I fråga om forskningsverksamheten inom kraft- och bränsleområdet skall jag anföra några exempel, som visa, att vederbörande äro inne på rätt väg och lyckats åstadkomma utmärkta resultat. Vid ett glasbruk hade ett av ingenjörsvetenskapsakademien givet uppslag föranlett förändring av lokaliteterna och anordningarna för en kostnad av 15,000 kronor. Man beräknar, att man därigenom skall få en årlig besparing på icke mindre än 11,000 kronor. Jag kan taga ett par andra exempel. I ett av statens verk, där man gjort en omändring för cirka 25,000 kronor, räknar man med en årlig besparing uppgående till 9,000 kronor. Vid en bleckkärlsfabrik, där hela kostnaden för en förändring av ett gasverk uppgått till 3,000 kronor, har kostnaden för driften gått ned från 12,000 till 6,100 kronor per år, och det finnes utsikt att uppnå ytterligare 800 kronor i besparing. Man tjänar in alltså i det speciella fallet på ett halvår vad man lagt ned på att göra förändringen i fråga.

Jag har bara dragit fram ett par exempel bland de många jag här har för att visa, vilken oerhörd betydelse det har för förbilligandet av vår industriella drift, att man låter ingenjörsvetenskapsakademien ostört fortsätta och fullfölja sitt program att utforska den bästa användningen av källorna på kraft- och bränsleområdet.

Jag skall sedan övergå till punkt 40. Jag måste för min del, ehuru jag står som reservant och kommer att yrka bifall till vad regeringen i denna punkt föreslagit, säga, att jag tycker programmet för de ifrågavarande undersökningarna

*Ang. viss
forsknings-
verksamhet
inom kraft-
och bränsle-
området m. m.*

(Forts.)

är väl vidlyftigt tilltaget. På sidan 134 i propositionen finner jag, hurusom förslaget till forskningsplan beträffande material till flygplan upptager: »Trä: 1) Hållfastheten hos ren furu och gran från olika växtorter såväl med avseende på vanlig hållfasthet som hållfasthet mot utmattningspåkänningar.» — Ja, jag får säga, att det där är mycket bra, men jag kan inte få i mitt huvud, att vi på detta område, därest vi skola kunna åstadkomma något, som blir verkligt effektivt, ha någon som helst anledning att fortsätta med att göra undersökningar för att få fram flygplanstyper, där huvudsakliga beståndsdelarna i vissa delar, t. ex. vingarna, skulle vara av trä. Jag tror, att det är så gott att resolut först som sist lämna det området och ge sig in på det område, på vilket vi här i Sverige ha betydligt större förutsättningar att kunna nå ett positivt och gott resultat, jag menar, att vi borde försöka utröna, vilka metaller som företrädesvis böra komma till användning, om det skall vara aluminium eller stål eller vad det skall vara. Jag tror, att vi lugnt kunna lämna träet, ty skall det baseras på sådana undersökningar, som här är föreslaget, komma vi ut i det blå, är jag rädd; och jag tror, att om man skall följa skogsväxten på olika orter och undersöka de geografiska och klimatiska förhållandena och ge sig in på detta uppdelande av alla faktorer, som inverka på hållfastheten i olika avseenden, då ha vi kommit för långt. Låt ingenjörsvetenskapsakademien fortsätta att bedriva sina flygtekniska undersökningar, det skulle jag vilja säga till regeringen, men låt den begränsa sitt program till det, som alldeles påtagligt ligger närmast, det som den har de allra största förutsättningarna för att kunna på effektivt sätt ägna sig åt med hänsyn till det utomordentligt goda stålmaterial, vi ha här i vårt land. Man har större förutsättningar att nå fram på den vägen, än om man låter programmet vidgas ut, så att man rör sig på ett för stort område på en gång.

Sedan vill jag säga, att den andra delen, rörande flygmotorer tycker jag verkligen är ett sådant lätt förstäeligt fall. Det är ett ämne, som hela riksdagen borde kunna utan vidare förstå, att det blir en oerhörd förtjänst för Sverige i olika avseenden och ur olika synpunkter, om man kan få fram en inhemsk flygmotor, som är fullt brukbar för alla de olika slags flygning, som kunna tänkas ifrågakomma.

Jag brukar inte tala så länge. Jag vill sluta med att säga att jag tror, att om kammarens ledamöter bara tänka efter, vad det skulle betyda, om vi för vårt civila flygväsende kunde använda en svensk motor, och lägga samman detta med vad det skulle betyda, om vi för vårt försvarsväsendes flygvapen också kunde ha en svensk motor, om vi lägga samman, vad detta skulle betyda i fråga om ökat arbete för våra svenska verkstäder och våra svenska arbetare, då kunna ni, mina damer och herrar, inte komma till annat resultat, än att ni måste hjälpa mig och mina medreservanter här att få igenom Kungl. Maj:ts förslag.

Jag hemställer, herr talman, om bifall i såväl punkt 39 som punkt 40 till den reservation, som är avgiven utav herrar Oscar Olsson, A. Pers m. fl.

Herr Jansson i Falun: Ja, herr talman, om statsutskottets förslag i denna punkt skulle medföra sådana vådliga konsekvenser, som herr Anderson i Råstock målat upp i slutet av sitt anförande, då skulle sannerligen också jag betänka mig, innan jag ville tillstyrka ett sådant förslag. Jag tror nästan, att jag kan säga, att herr Anderson här slog in öppna dörrar. Vi ha aldrig från utskottets sida kritiserat ingenjörsvetenskapsakademien för det arbete, den utfört på det bränsletekniska området, långtifrån. Vi ha varje år tillstyrkt det anslag, som för dess räkning blivit äskat av Kungl. Maj:t. Sälunda tror jag, att han använde alltför stor kraft för att döda, vad som inte finns att döda.

Vad sedan angår den anslagsuppdelning, som Kungl. Maj:t här har gjort,

den anslagsuppdelning, som vi sätta oss emot, så vill jag säga, att Kungl. Maj:t har på flera punkter i årets statsverksproposition gått in för att sammanslå anslag för att därigenom underlätta arbetet i fråga om upprättandet av statsverkspropositionen och minska tryckningskostnaderna. Vi ha förstätt detta, och utskottet har ställt sig förstående därtill på vissa punkter, men här synes det oss, att det finnes rakt intet skäl för att dela upp anslaget till ingenjörsvetenskapsakademien i två anslag inom samma huvudtitel. Det har ansetts vara mycket olämpligt.

Man säger då måhända: Nå, om ni inte ville dela upp anslaget, kunde ni ha sammanfört det till ett men ha höjt det. Det är ju en framkomlig väg, men vi ha ansett, att när Kungl. Maj:t har stannat vid 100,000 kronor för ingenjörsvetenskapsakademien, bör det ordnas så, att den får klara sig med detta anslag. Är det så, att den behöver verkställa undersökning på ett nytt område, nåväl, då får den lämna åsido ett annat arbete, som den tidigare sysslats med men som mycket väl utan skada för någon kan vänta ännu någon tid. Så ha vi resonerat inom utskottet, och jag tror, att det är en synpunkt och en ståndpunkt, som man mycket väl kan följa och förstå.

Vidare ha vi även oss bekant på tredje avdelning, att detta icke är ett arbete, som kommer att utföras av ingenjörsvetenskapsakademien, utan här står akademien endast som förmedlare utav ett arbete, som i huvudsak kommer att utföras av provningsanstalten och eventuellt någon annan vetenskapsman. Då ha vi ansett, att är det så, att vårt försvarsväsende behöver pröva hållfastheten hos den materiel, som skall användas till flygmaskiner för försvarsväsendet, bör det ankomma på flygstyrelsen att draga försorg om den saken och lämna ersättning för det arbete, som kan erfordras, och det kan honoreras direkt till provningsanstalten. Det är ingen nyhet. Arméförvaltningens fortifikationsdepartement låter för närvarande verkställa provning av materiel, och kostnaden härför har gått från arméförvaltningens civila departements anslag. Vill man ha den materiel, som skall användas till försvarsväsendet och dess flygmaskiner, prövad, kan man gå den vägen, när det gäller att anskaffa anslag, men vi ha inte ansett lämpligt att, på sätt som här föreslagits, föra upp ett särskilt anslag på tionde huvudtiteln.

Jag kan för övrigt meddela, att vi inom statsutskottet haft synnerligen mycket besvär, innan vi fått ihop dessa anslag till ingenjörsvetenskapsakademien på en huvudtitel. Tidigare förekom det på flera huvudtitlar, och det var rätt så svårt att kunna hålla reda på hur stora anslag, som gingo till akademien för varje år. Nu är det bara på en huvudtitel; och nu menar jag, att vi också böra se till att det hålles ihop i ett extra anslag och ett ordinarie anslag. Det är ju så, att avlöningsanslaget utgår på ordinarie stat, och det är anslaget till kostnaderna för akademiens verksamhet, som går på extra stat. Jag tror, att Kungl. Maj:t med litet god vilja har möjlighet att på andra vägar bereda provningsanstalten möjlighet till undersökning av flygmateriel för armén än genom ingenjörsvetenskapsakademien. Jag menar, att vi med stort lugn kunna stanna för det förslag, som utskottet här gör.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag beträffande såväl punkt 39 som punkt 40.

Ett enda ord till! En liten förändring, som vidtagits i fråga om anslagets benämning, skulle jag vilja påpeka. Det har tidigare ansetts, att anslaget icke kunnat användas till annat än vad som angivits i rubriken. Men för att det nu skall kunna användas, om det anses nödvändigt, för den undersökning, som man här begärt nytt anslag till, ha vi ändrat rubriken, och tillagt »m. m.». Vi ha trott, att det belopp, som Kungl. Maj:t icke brukat tilldela akademien omedelbart utan som har reserverats för att eventuellt användas till forskare utanför akademien, mycket väl, under förutsättning att inga sådana forskare anmäla

*Ang. viss
forsknings-
verksamhet
inom kraft-
och bränsle-
området m. m.*
(Forts.)

*Ang. viss
forsknings-
verksamhet
inom kraft-
och bränsle-
området m. m.*
(Forts.)

sig och detta anslag således icke kommer att tagas i anspråk för sådant ändamål, kan användas för det nu ifrågasatta ändamålet.

Det är de synpunkter, vi på avdelningen haft i fråga om detta anslag; och jag ber att få säga, att det har icke varit någon som helst ovilja mot själva saken, som bestämt vår ståndpunkt, utan vi ha för vår del trott, att man på så sätt enklast och lämpligast skulle kunna ordna hela frågan.

Jag vidhåller det yrkande, jag nyss framställde.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då herr Jansson här vill göra gällande, att jag slår in öppna dörrar, kan det ju sägas, att han formellt har rätt, därför att utskottet ju försökt pressa in även detta nya behov under det gamla anslaget utan att på något sätt uttala sig ofördelaktigt om den verksamhet, som har bedrivits. Detta är jag villig att erkänna. Men, herr Jansson, ligger inte saken till på ett annat sätt i alla fall? När man har de av mig anförda exemplen för ögonen — och jag har många flera på det papper, från vilket jag läste upp exemplen — när man kan visa, att man har nått så utomordentliga resultat på ett område, finnes det då någon anledning att genom att pressa in ett nytt behov under samma anslagsram försvåra för ingenjörsvetenskapsakademien att fortsätta med det samhällsgagnande arbete, den utfört på det förra området? Jag bara frågar. Jag tror, att det skulle bli ganska svårt för herr Jansson att ge en bindande motivering därvidlag.

Sedan skall jag, när det här talas om provningsanstalten, be att få säga, att jag förmodar, att man får se och läsa ut det ordet för vad det är. Det är en provningsanstalt, som verkställer prov även åt statens myndigheter, även åt ingenjörsvetenskapsakademien, även åt enskilda, men det får ju bero i de särskilda fallen på framställning från vederbörande. Och jag antar — det känner jag inte till i detta fall — men jag skulle tro, att även här får akademien betala ur detta anslag för de provningar, som verkställas på materialprovningsanstalten. I så fall är det ju ännu orimligare att försöka blanda bort korten på det sättet, att man säger, att här blir det så mycket, som utföres av provningsanstalten, när det snarare, tack vare de avbränningar, som äro förenade med det, blir en smula för litet anslag, åtminstone så som jag ser denna sak.

Sedan skall jag be att få säga, när herr Jansson talar om svårigheterna att håll reda på anslagen, att det gäller naturligtvis i viss grad. Men jag skall be att få passa på tillfället att inför kammaren betona, att man icke får driva detta sammanförande av anslag alltför långt. Ty åtminstone jag har fått lära mig det i statsutskottet, att om man medger en alltför mångsidig användning av samma anslag, så minskas i samma utsträckning möjligheterna för statsutskottet och därmed också för riksdagen att kontrollera, huru anslaget användes. Därför tror jag, att det är önskvärt, att man tar upp ett alldeles särskilt anslag här även ur den synpunkten under punkten 40.

Sedan skulle jag vilja tillägga ett par ord. Jag hyser naturligtvis icke någon absolut kolartro till möjligheten att inom den närmaste tiden få fram en svensk flygmotortyp, därför att så långt jag har kunnat sätta mig in i detta ämne, har jag funnit, att det är fråga om ett precisionsarbete av alldeles utomordentligt hög klass. Men jag tror, att vi icke skola behöva hålla på så synnerligen länge, innan det lyckas svensk ingenjörskonst med tillhjälp av svenska arbetare att få fram en flygmotor, som tål jämförelse med vilket franskt fabrikat eller vilket annat fabrikat som helst.

Då jag icke kan inse, att vi kunna vinna någonting på att dröja en dag längre, än vad som är nödvändigt, för att få fram ett sådant plus till våra industrier, har jag ingen anledning att frångå mitt yrkande, som jag tvärtom vidhåller.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Statsutskottets vice ordförande har i sitt första anförande framfört särskilda exempel på hurusom arbetet på bränsleområdet lett till mycket goda resultat. Jag skulle också från de handlingar, som stått till mitt förfogande vid utarbetande av propositionen, kunna anföra, hurusom man påvisat betydande besparingar på olika områden på grund av dessa undersökningars resultat. Det är alltså ett nationalekonomiskt intresse av stor betydelse, att dessa arbeten få fortsätta. Nu är det inte så, som kanske en och annan tror, att arbetena på detta forskningsområde avse endast industrien och äro ägnade att utslutande gagna och förbilliga produktionen på det området. Det är tvärtom så, att man nu håller på att slå in på hushållsförbrukningen av bränsle, och vad det betyder i nationalekonomiskt avseende torde framgå därav, att de undersökningar, som blivit verkställda, utvisa, att hushållsförbrukningen i vårt land är ungefär lika stor som hela den svenska industriens förbrukning av bränsle. Alltså menar jag, att när man kommit in på detta speciella område, finnes det utforskade detaljområden, där man har anledning att förvänta goda resultat.

Man gör vidare här från vissa håll den invändningen, att när man håller på med dessa undersökningar, borde man kunna slå tillsamman ifrågavarande båda anslagen och jämväl i det stora programmet inrymma de ifrågasatta undersökningarna på flygteknikens område. Jag skulle till dem vilja säga, att det enligt min uppfattning skulle vara till skada, om man verkligen inkräktade på det område, som vi under de sista åren beviljat anslag till, d. v. s. på bränsleteknikens och bränsleforskningens område, så att detta arbete inte finge fortgå ostört, särskilt med hänsyn till den utvidgning på detta område, som jag nyss omnämnde. Beträffande det flygtekniska området vill jag säga, att det ju är betingat av förhållandena och utvecklingen i världen och även i vårt land. Det gäller att undersöka hittills utforskade områden och se, i vilken omfattning man kan använda svensk materiel, såväl trä som stål. Jag vill nämna för herr Anderson i Råstock, att man just där kommit långt på väg att finna användning för svenskt stål. Det är icke blott för tillverkning inom vårt land, utan om de förhoppningar infrias, som man nu har anledning att sätta på dessa undersökningar, skulle det få en icke oväsentlig betydelse för vår industri på detta område, icke minst med hänsyn till exporten. Vidare gäller det att undersöka konstruktionerna av flygmaskiner och motorer med hänsyn till de klimatiska förhållandena i vårt land, som ju äro ganska skilda från dem i andra länder, där man kommit ett längre stycke på utvecklingens väg i detta hänseende.

Slutligen hör också till dessa undersökningar användande av svenskt bränsle till driften. Ett aldrig så litet framsteg inom det detaljområdet skulle ju innebära en betydande nationalekonomisk vinst för vårt land. Jag behöver blott erinra därom, att vi — jag tror inte att jag missminner mig, då jag nämner siffran — förra året importerade omkring 150,000 ton bensin. Om någon del härav skulle kunna ersättas av svensk motorsprit, t. ex. med hänsyn till flygningen, så vore ju därmed åtskilligt vunnet, och de penningar, som vi här anslå till de ifrågasatta undersökningarna, vore väl förräntade och snart återbetalade.

Jag nämnde någonting om sammanslagningen utav de olika anslagen. Jag ger herr Janssen i Falun rätt däri, att det är en betydande vinst, att man har fått de olika anslagen, som utgått till ingenjörsvetenskapsakademien, sammanslagna till tionde huvudtiteln. Jag tillskriver mig i någon mån förtjänsten av detta, då jag genast fick min uppmärksamhet riktad på att man fördelat dessa anslag på olika huvudtitlar, men därifrån till att gå in på en sammanslagning av anslagen för så vitt skilda saker, som här är ifrågasatt, förefaller mig något egendomligt. Särskilt finner jag detta märkvärdigt med hänsyn till att statsutskottet ju i en annan punkt riktar en bestämd uppfordran, att rege-

*Ang. viss
forsknings-
verksamhet
inom kraft-
och bränsle-
området m. m.*
(Forts.)

*Ang. viss
forsknings-
verksamhet
inom kraft-
och bränsle-
området m. m.*
(Forts.)

ringen skall tillse, att man för framtiden håller olika ändamålen isär, ehuru anslagen inrymmas inom en större ram. Nu vill herr Jansson säga, att vi skola sammanslå anslagen under en rubrik, och sedan får vederbörande fördela dessa penningar så gott han vill inom den ramen. Jag tror emellertid, att så som jag ser på den saken, är det en alldeles felaktig uppfattning. Det är nödvändigt för departementschefen och för dem vilka ha hand om granskningen av dessa anslag att få en klar uppfattning om hur anslaget använts för olika uppgifters lösande. Det kan man inte få genom att följa det resonemang, som herr Jansson i Falun fört.

Slutligen vill jag säga ett par ord om en antydan, som herr Jansson i Falun gjorde. För militärändamål finns det möjligheter att på annat sätt skaffa medel till dessa undersökningar och experiment, så fattade jag hans uttalande. Men, herr Jansson, jag ser även i det avseendet frågan från en helt annan synpunkt, och min uppfattning bekräftas också av de inlagor, som äro lämnade under utarbetandet av propositionen från militärt håll. Jag kan också nämna, att flygstyrelsens överingenjör tillkallats av mig. Jag hade ett långt resonemang med honom, och han förklarade, att de varken ha pengar anslagna för ifrågavarande ändamål eller ännu mindre några personer, som kunna ägna sig åt speciella undersökningar på området och därtill äro kvalificerade. Det är icke blott fråga om några enkla experiment med den eller den färdigbyggda maskinen, utan det gäller verkligt vetenskapliga undersökningar, som fordra på verkligt vetenskapligt område utbildade personer. Slutligen vill jag nämna — jag kan inte anföra några siffror i det avseendet, men uppgiften har lämnats mig ifrån fullt tillförlitligt håll — att man med anslag under fjärde huvudtiteln gjort en hel del experiment, som inte lett till något påvisbart resultat men som kostat betydligt mer än det jag nu äskar för undersökningar i större utsträckning under tionde huvudtiteln.

Slutligen vill jag också för kammaren nämna, att första kammaren jämväl i denna punkt följt Kungl. Maj:ts förslag, och jag tillåter mig därför att uttala en förhoppning, att andra kammaren också ville ansluta sig till samma mening och uppfattning.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Jag skall till en början anknyta till herr handelsministerns slutord. Han påvisade olämpligheten av att sammanföra dessa två av Kungl. Maj:t begärda anslag under en rubrik och framhåller, att det kommer att skada det hela, ifall man under samma rubrik inrymmer alltför många olika ändamål. Han framhåller vidare såsom en motättning från utskottets sida, att man på ett ställe har uttalat sig emot alltför schablonmässigt sammanförande av förutvarande särskilda anslag.

Jag vill med anledning av detta herr handelsministerns uttalande fråga honom, om han skulle ha blivit så synnerligen mycket gladare, ifall utskottet gått den vägen, att man föreslagit, att riksdagen skulle minska det förutvarande anslaget till ingenjörsvetenskapsakademien med 20,000 kr. men i stället bifallit Kungl. Maj:ts förslag att uppföra 20,000 kr. för speciella undersökningar under en ny punkt. Jag tror inte, att det skulle ha kunnat bereda handelsministern någon synnerligen stor glädje. Nu är ju förhållandet det, att statsutskottet, hur varmt det än behjärtar nödvändigheten av att undersöka en hel del sådana här tekniska saker, dock anser, att man måste hålla anslagen för sådana ändamål inom en rimlig gräns. Beträffande riksdagens anslag till ingenjörsvetenskapsakademien vill jag påminna om, att för detta ändamål ha fr. o. m. 1920 av riksdagen anvisats över 700,000 kr. Men vad är resultatet? Ja, resultatet kan man ju tro vara det bästa möjliga. Men alla, som tala om resultaten, säga, att de icke äro i tillfälle att lämna några exakta

siffror om de reala forskningsresultaten, utan man får *antaga*, att forskningsgarna medfört någon nytta.

Beträffande nu statsutskottets synpunkt på det föreliggande ärendet, så har man utgått ifrån, att arbetena å en del av de undersökningsområden, som akademien tidigare varit sysselsatt med, kunde utan avsevärd skada antingen nedläggas eller uppskjutas, tills de ekonomiska betingelserna medgäve deras fortsättande. Jag vill till stöd för min personliga uppfattning i denna fråga hänvisa till det program, som av Kungl. Maj:t fastställts för ingenjörsvetenskapsakademien vid dess start år 1920. Då angavs ett program, efter vilket akademien skulle utföra sina tekniska undersökningar. Av detta finner jag, att dess uppgifter skulle vara »vetenskapliga undersökningar av företrädesvis teknisk natur rörande torv, skifferar och skifferprodukter samt vedkolningsprodukter ävensom tekniskt vetenskapliga undersökningar i förening med upplysningsverksamhet i bränslebesparande syfte dels i förbränningsfrågor med särskild hänsyn till träbränslets användning, dels på ångalstringsområdet».

Då frågar jag mig: Hava vi icke i stort sett kommit ifrån experimenten på torvbränslets område för närvarande, åtminstone i så måtto, att de undersökningar härvidlag, vilka skola utföras för en del av anslaget å 100,000 kronor till ingenjörsvetenskapsakademien, skulle kunna, utan att man därigenom åstadkomme någon större riksskada, i anseende till bristande medel nedläggas eller uppskjutas, då det, såsom här framhållits, tillkommit ett nytt forskningsområde, som tarvar vetenskapliga undersökningar, nämligen flygväsendets område. Jag tror, att man skulle göra flygväsendet och landet större nytta, ifall man nedlade undersökningarna på torv- och skifferområdet, och i stället undersöker flygmateriel. Jag vill påvisa, att i riksdagens tidigare beslut hava vissa belopp av detta anslag till ingenjörsvetenskapsakademien inom denna ram varit avsedda för undersökning av oljeutvinning från skifferlager; men detta arbete torde vara nedlagt. Jag tror icke, att man med skäl kan säga, att under senare år riksdagen visat likgiltighet, när det gällt att göra ekonomiska uppoffringar för ingenjörsvetenskapsakademiens undersökningar, fastän det icke tyckes vara möjligt att få några påtagliga bevis om det verkliga resultatet, som ernåtts med dessa medel. Jag betvivlar icke, att ingenjörsvetenskapsakademien med sin stora tekniska sakkunskap gör det bästa möjliga. Det betvivlar jag icke alls. Däremot vill jag betona, att i dessa sparsamhetstider bör man vara försiktig, då det gäller att tilldela vissa institutioner statsanslag. Utskottet vill sålunda i denna punkt tillstyrka, att ingenjörsvetenskapsakademien får 100,000 kronor, men tillägger dock, att för den händelse Kungl. Maj:t anser, att undersökningar böra verkställas inom de nya områden, Kungl. Maj:t förutsatt, det må vara Kungl. Maj:t fritt att inom denna 100,000 kronors ram tillerkänna ingenjörsvetenskapsakademien för detta nya ändamål så stor del av anslaget, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt. Det är den synpunkt, utskottet lagt på frågan vid sitt ställningstagande till densamma; och jag känner mig livligt övertygad därom, att den vilar på förståelse för saken och samtidigt på känsla för rättvisa.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Herr Carlsson-Frosterud började sitt anförande med att rikta en fråga till mig, om jag skulle hava haft någon glädje av att dessa anslag hållits åtskilda i statsutskottets utlåtande, om man gjort det så, att man prutat ned beloppet 100,000 kronor till 80,000 kronor och gått in för ett nytt anslag på 20,000 kronor till flygtekniska undersökningar. Jag vill bara svara, att jag vet icke, om det varit till glädje, men att det åtminstone hade varit större reda, om man

*Ang. viss
forsknings-
verksamhet
inom kraft-
och bränsle-
området m. m.
(Forts.)*

*Ang. viss
forsknings-
verksamhet
inom kraft-
och bränsle-
området m. m.*
(Forts.)

gått den vägen. Jag vidhåller fortfarande vad jag sade, att det är från regeringens synpunkter önskligt, att man håller de olika anslagen till olika uppgifter isär så mycket som möjligt.

Vidare sade herr Carlsson-Frosterud, att de, som försvara Kungl. Maj:ts proposition, anföra, att undersökningarna på bränsleområdet lett till goda resultat, men att vi där icke hade några siffror att uppvisa. Jag tyckte, att herr Anderson i Råstock anförde många exempel på resultat, till vilka man kommit. Jag skall också för herr Carlsson-Frosterud nämna ett exempel. En enda industri i detta land har förklarat, att den genom att tillgodogöra sig de undersökningar, rön och resultat, vartill ingenjörsvetenskapsakademiens arbete lett, gjort en besparing på ett år av 50,000 kronor. Nu kan man säga, att om det är så, att enskilda industrier verkligen gjort så stora besparingar, så äro de skyldiga och pliktiga att i större utsträckning än förut bidraga till dessa undersökningar. Men här gäller det emellertid ett kollektivt intresse, där man icke kan utgå ifrån, att den ena eller den andra industrien kan få nytta av en undersökning. Man måste därför lägga det på den bogen, att man förut-sättningslöst prövar sig fram. Sedan gäller det för det praktiska livets män, industriens män, att tillgodogöra sig de resultat, vartill man kommit.

Sedan erinrade herr Carlsson-Frosterud om det program, som framlades från början — jag vill minnas, att det var Thorsson, som framlade denna proposition ursprungligen — och sade, att det programmet nu blivit avverkat. Ja, men ingår det icke i alla vetenskapliga undersökningar, att det är svårt att på förhand uppställa program. Och allra minst på detta område står utvecklingen stilla. Här går utvecklingen ständigt framåt, och det gäller för de personer, som ägna sig åt dessa arbeten, att följa med utvecklingen.

Jag skulle slutligen vilja lugna herr Carlsson-Frosterud därmed, att enligt vad jag har mig bekant fortsätter man icke undersökningarna på torvområdet. Jag vill gärna bekänna, att härvidlag har jag samma uppfattning som herr Carlsson-Frosterud, och jag torde nog få tillfälle att återkomma till den saken under riksdagsarbetet. Nu är man inne på andra områden. Rörande oljeutvinning ur skiffer är att märka, att detta spörsmål i viss mån är löst nu, så att man kan övergå från det experimentella stadiet till produktion, om det visar sig nödvändigt ur andra synpunkter sett. Det finnes ju andra områden, där man står i början. Ett kan jag nämna, utvinande av olja ur kol, ett problem, som sysselsätter en mängd vetenskapsmän världen runt och som kan innebära åtskilligt jämväl för vårt land. Slutligen återoppar jag vad jag för en stund sedan sade, att om man kommer in på bränsleförbrukningen i de enskilda hushållen, så har man ett fält för undersökningar, där man ovillkorligen kan vinna mycket i nationalekonomiskt avseende.

Slutligen säger herr Carlsson-Frosterud, att man skall spara. Jag skulle vilja svara, att jag verkligen tycker, att jag i min ringa mån bidragit till att spara så mycket som möjligt; och jag har också fått uppbara en hel del klander från de anslagsäskande myndigheternas sida, därför att jag gått för hårt åt deras framställningar. Även på nu föredragna punkt har det begärts mera än vad jag vågat framlägga för riksdagen och de sparsamhetsivrare, som där bilda en stor majoritet, till vilken även jag räknar mig. Därför har jag hoppats och hoppas alltjämt, att andra kammaren skall i likhet med första kammaren behjarta detta och bevilja anslaget.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman, endast ett par ord! Då herr Carlsson-Frosterud läste upp en siffra, som angav vad ingenjörsvetenskapsakademien fått, gjorde han det förmodligen i avsikt att få fram denna siffra såsom ett avskräckande exempel på hur riksdagen icke bort göra. Jag tror dock, att jag med mina exempel visat, att det tvärtom var en verksamhet, som lönade sig

mycket bra, och påvisat, att i ett fall omändringskostnaderna förtjänats in på ett halvt år. Kanna vi hava råd att stoppa en verksamhet, som visat på enstaka punkter visserligen men i alla fall visat, att man kan tjäna in kostnaden på så kort tid, som ett halvt år? I ett sådant fall blir det en ovanligt god avkastning på det insatta kapitalet. Jag skulle vilja framhålla, att den i dessa fall mycket överträffat de berömda »firti procenten», eftersom det i detta fall åstadkommits flera hundra gånger, kan man säga, och inom några få år har man fått tillbaka det utlagda kapitalet och har ändå hela förbättringens realvärde kvar.

Sedan ber jag att få tacka för den upplysning, som jag fick ifrån herr statsrådets sida. Jag bara vidhåller min hemställan, att icke de där trämaterialundersökningarna få föras ut för vitt, ty jag tror fortfarande, att den största betydelsen ligger på stålets område.

Vad sedan beträffar flygmotorerna, så är det likadant, där som på hela detta område. Vi kunna icke göra hur mycket som helst, framför allt icke under vilka former som helst giva industrien handtag från statens sida. Så mycket mera nödvändigt är det då att förhjälpa industrien till så billiga produktionsmetoder som möjligt, så att den blir konkurrenskraftig emot utlandet. Det är *den* synpunkten, som jag främst vill anlägga.

För att återgå till det område, om vilket icke råder någon tvist, nämligen fortsatt verksamhet på kraft- och bränsleområdet, kan jag icke, när det nu rinner mig i sinnet, underlåta att säga, att redan den verksamhet, som sattes i gång av socialstyrelsen i fråga om bränslekontroll vid landstingens inrättningar och andra sådana av mera offentlig karaktär, har inbragt åtskilliga tiotusentals kronor bara därför att man kontrollerat. Man har nu fått fram nya metoder, där man praktiskt taget kan taga vara på allt, som är brännbart, på alla gaser, som förut gått upp i det blå, höll jag på att säga. Nu släpper man ingenting av ett ämnes bränslevärde utan man tar reda på alltsammans. Det kommer att löna sig ännu mera, om riksdagen icke är för njugg mot anslaget i fråga. Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Endast ett par ord i anledning av herr statsrådets uppfattning om vad jag sade. Då jag yttrade, att det funnes andra möjligheter att för försvarsväsendets vidkommande verkställa dessa undersökningar, avsåg jag, att de skulle fortfarande ske genom provningsanstalten. Den kan ju verkställa dessa undersökningar. Enligt vad som upplysts är ingenjörsvetenskapsakademien endast förmedlare. Därför ansåg jag, att det vore precis samma sakkunskap, som komme att anlitas. Om det är en felaktig uppgift, som vi hava fått inom avdelningen från vederbörande, må det så vara, men denna uppgift har i alla fall lämnats.

När det sedan är fråga om att sammanföra anslagen, så är ju detta, kan man säga, en smaksak. Men nog förefaller det mig som om det vore möjligt att bland skälen för ett äskande få en fullständig redogörelse, huru anslaget använts under det gångna året och hur Kungl. Maj:t tänker föreslå användningen, även om man sammanför anslaget i en summa.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Carlsson-Frosterud**: Herr talman! Jag hoppas, att kammaren ursäktar mig, att jag icke i mitt första anförande ingått i polemik mot vad statsutskottets vice ordförande anförde. Jag uraktlät det av flera skäl, förnämligast därför, att han talade om allt möjligt i landet; och jag kunde icke sammanhålla hans tankegång så, att jag ansåg mig kunna bemöta den. Men han har här presterat de enda siffror, som framdragits i denna debatt, där han i hastiga vändningar sagt, att det vore så och så mycket, här 11,000, där 15,000,

Ang. viss
forsknings-
verksamhet
inom kraft-
och bränsle-
området m. m.
(Forts.)

Ang. viss
forsknings-
verksamhet
inom kraft-
och bränsle-
området m. m.
(Forts.)

där 4,000 kronor och på andra ställen något annat, o. s. v. Och när jag talar om att riksdagen anslagit över 700,000 kronor till ingenjörsvetenskapsakademien, då säger herr Anderson i Råstock, att jag gjort detta för att ställa en avskräckande bild för kammaren. Jag vidgår, att jämförelsen var verkligen rätt avskräckande. Jag har, som sagt, icke inlåtit mig på en jämförelse; men när jag blir tvingad till det genom herr Andersons i Råstock upprepande av samma siffror och herr handelsministerns personliga hänvisning till dem, då anser jag mig böra i någon mån bemöta dessa argument.

Det är en annan sida av dessa sifferuppgifter, som jag ställer mig något undrande inför. Det låter på herr Andersons i Råstock uppgifter som om de skulle härleda sig mera från socialstyrelsens bränslebyrås bränslekontrollerande verksamhet än från ingenjörsvetenskapsakademiens arbete. Jag tror egenligen icke, att ingenjörsvetenskapsakademien ligger borta vid fabriker och maskinrummen samt experimenterar med ångpannor och dylikt, såsom socialstyrelsens bränslekontrollbyrå gör. Jag kan givetvis icke inför blanka sifferuppgifter kontrollera varifrån de här stamma, utan det får herr Anderson i Råstock stå för; men jag ställer mig undrande inför desamma. Jag kan icke av de resonemang, som förts, finna anledning att ändra min uppfattning; och jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till vad utskottet i förevarande punkter hemställt, dels ock på bifall till de förslag, som innefattades i de vid nämnda punkter fogade reservationerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Anderson i Råstock begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller vad statsutskottet hemställt i punkterna 39 och 40 av utskottets förevarande utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de förslag, som innefattas i de vid nämnda punkter fogade reservationerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 82 ja och 74 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet i förevarande punkter hemställt.

Punkterna 41—44.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45.

Lades till handlingarna.

Punkten 46.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överförande till handels- och sjöfartsfonden av vid svenska handelskammarens i Schweiz avveckling uppkommen behållning; och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av skattefrälseräntor m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett lån, avsett att upptagas av Kalix älvs flottningsförening.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 12.

Herr talmannen gav härefter på begäran ordet till herr **Carlsson** i Stock- *Interpellation.*
holm, som anförde: Enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag ha arbetsgivarna att själva utgiva ersättning till skadad arbetare under de trettiofem första dagarna efter olycksfallet — d. v. s. under den s. k. karenstiden.

Redan vid tillkomsten av gällande lag betonades emellertid, att bestämmelserna rörande karenstiden vore av provisorisk art, avsedda att gälla endast intill dess sjukförsäkringen blivit ordnad.

När man sålunda ålade arbetsgivarna ersättningsskyldighet beträffande karenstiden, sökte man genom en enkel regel bestämma sjukpenningens belopp. Man utgick ifrån pensionsavgiften och ställde sjukpenningen i viss relation till denna. Då emellertid pensionsavgiften påföres på grundval av det taxerade inkomstbeloppet, ansluter sig denna regel icke till den verkliga arbetsförtjänsten, och då lagens bestämmelse om skälighetsprövning jämlikt 9 § härvid icke kommer i betraktande, leder ifrågasvarande bestämmelse i en stor del fall till orimliga resultat. Om sålunda exempelvis den skadade under året före olycksfallet på grund av sjukdom, arbetslöshet eller värnpliktstjänst haft ringa arbetsinkomst, blir den dagliga sjukpenningen i många fall endast en krona. Då vidare pensionsavgift icke påföres någon för år före det, under vilket han fyllt sexton år, eller för år efter det, under vilket han fyllt sextiosex år, kan ersättningen för dessa åldersgrupper oavsett arbetsinkomsten icke utgå med högre belopp än en krona per dag.

Av de beräkningar, som på sin tid verkställdes i samband med besparingskommitténs utredningar, framgår, att medan sjukpenningen efter karenstiden enligt lagen utgår med två tredjedelar av den skadades dagliga arbetsförtjänst, utgör karenssjukpenningen i genomsnitt endast femtio procent av arbetsförtjänsten, och vid de lägre beloppen är disproportionen ännu större, motsvarande föga mer än en fjärdedel av arbetsinkomsten.

Förutom de här anförda jämte andra ogynnsamma verkningar av gällande karenstidsbestämmelser, vållar ersättningsprincipen allvarsamma olägenheter även för de mindre arbetsgivarna.

Bortåt fyra femtedelar av samtliga olycksfall gå till hälsa under de trettiofem första dagarna, och skall ersättningen för denna del av olycksfallen enligt lagen utgivas av arbetsgivarna själva. Då uti karensersättningen även ingår sjukhus- och läkarvård, kan, oaktat arbetsgivaren erlagt försäkringspremier för den obligatoriska försäkringen, kostnaden för honom härutöver uppgå till rätt avsevärda belopp. I riksdagen har också från de mindre arbetsgivarnas sida den obligatoriska försäkringens princip jämväl beträffande karenstiden

Interpellation. hävdats uti framburna motioner, och har dessutom givits uttryck åt att en på
(*Forta.*) många håll utbredd ovilja mot olycksfallsförsäkringen till stor del har sin grund just däri att försäkringen icke vore obligatorisk jämväl under den nuvarande karenstiden.

Den möjligheten, som försäkringstagaren har att teckna frivillig försäkring för karenstiden, har tagit en betydande omfattning, så att av de under femårsperioden 1918—1922 inträffade olycksfallen i genomsnitt ej mindre än 74 procent voro karensförsäkrade. Men den frivilliga försäkringen användes icke i tillräcklig utsträckning och särskilt icke av dem, som mest äro i behov av försäkring, nämligen de mindre arbetsgivarna, vare sig nu detta, såsom i många fall torde vara händelsen, beror på okunnighet om ersättningsskyldighetens omfattning eller annat. Å andra sidan torde de nyss anförda procenttalen reducera de påstådda svårigheterna ur förvaltningssynpunkt för genomförande av den obligatoriska försäkringen.

Frågan om en ändrad organisation av sjukförsäkringen torde i nuvarande läge icke längre böra få åberopas såsom ett skäl för borttagande av karenstidsbestämmelserna. Frågan om karenstidens borttagande förelåg i samband med Kungl. Maj:ts proposition om olycksfallsförsäkringens omorganisation vid 1926 års riksdag, varvid riksdagen — under framhållande av önskvärdheten av borttagande eller begränsning av karenstiden — anhöll, att Kungl. Maj:t efter närmare utredning måtte till innevarande års riksdag framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Då det måste anses föreligga ett oavvisligt behov, att en ändring i förevarande hänseende snarast kommer till stånd, tillåter jag mig, med åberopande av det anförda och under hänvisning till riksdagens nyssnämnda anhållan hemställa om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande spörsmål:

Kan det förväntas, att proposition med förslag till borttagande av karenstiden kommer att, i enlighet med riksdagens förenämnda anhållan, föreläggas innevarande års riksdag?

Ifrågavarande framställning blev på begäran bordlagd.

§ 13.

Interpellation. Ordet lämnades vidare till herr **Spångberg**, som yttrade: Under föregående år blev det på grund av vissa händelser, bl. a. den beryktade rättsskandalen i A.-B. S. V. A., avslöjat, att Stockholms polismästare för hemliga medel inköpt kulsprutor med en automatisk skottlossningskraft av upp till 1,000 skott i minuten. Med anledning av detta kulspruteinköp framställde undertecknad en interpellation i saken till dåvarande socialministern. I interpellationen framhölls bl. a. att denna utrustning, som f. ö. t. o. m. är olaglig, endast kunde vara avsedd för att skjuta på större folksamlingar, och att polismästaren tydligt hade inköpt dem i syfte att användas mot Stockholms arbetare. Vidare önskades en redogörelse över i vilken utsträckning polismyndigheterna å andra platser i riket begagnat sig av samma metod samt varifrån pengarna till denna beväpning erhållits.

Med anledning av interpellationen anmodade socialministern överståthållarämbetet att inkomma med yttrande över det framställda spörsmålet och därvid uppgiva, huruvida för Stockholms polis' räkning förvärvats de omnämnda kulsprutorerna, när tillstånd till import erhållits, för vilket ändamål de äro avsedda att komma till användning samt av vilka medel inköpet bekostats.

Överståthållarämbetet infortrade å sin sida yttrande av polismästare Hårleman, som erkände sig ha inköpt två kulsprutor samt upplyste om, att »i flera

städer i Amerika och andra länder är polisen försedd med sådana vapen». Vidare meddelade polismästaren: Interpellation.
(Forts.)

»Nämnda vapen äro avsedda att användas såsom skyddsmedel i händelse av uppror.

Till bestridande av kostnaderna för köpet användes icke något av de anslag, som voro upptagna i Stockholms stads utgiftsstat för polisen och ej heller något anslag från statsverket, utan andra medel, som funnos till förfogande.»

Emellertid blev interpellationen lämnad obesvarad. Sedan dess har frågan förts fram i Stockholms stadsfullmäktige genom interpellationer, dels av den kommunistiska stadsfullmäktigegruppen, dels av en socialdemokrat. Utan att här ingå på en redogörelse för frågans öde i Stockholms stadsfullmäktige, vill jag konstatera, att även där ha interpellationerna på grund av tryck från överståthållarämbetet lämnats obesvarade.

Under tiden har emellertid polismästare Hårleman efter anmodan från socialministern kommit med nytt yttrande i frågan. Detta yttrande är dock av den art, att det på allvar har framtingat en allmän folkmening, att herr Hårleman är olämplig att längre bekläda en så viktig post som polismästarens. Herr Hårleman har nämligen i sitt senaste uttalande gjort gällande, att kulsprutorna inköpts för att försvara polishuset mot en revolution, som skulle utbryta 1 maj 1925. Polismästaren ger detaljerade skildringar över vilka platser och offentliga byggnader som skulle besättas. Av dessa anföras riksdagshuset, telegrafverket, polishuset, tidningskvarteret i Klara, banker o. s. v.

Hela polismästare Hårlemans avgivna utlåtande visar, att han antingen måste ha varit utsatt för grovt och provokatoriskt bedrägeri från fascistiska kretsar eller lurats av spekulanter från den vapenfirma, av vilken inköpet av kulsprutorna skett.

Man har emellertid anledning att antaga, att polismästaren själv ej trott på de fantasier, som kommit till uttryck i hans utlåtande. Om dessa tagits på allvar, hade han haft skyldighet dels att underrätta den sittande regeringen, dels att låta företaga åtgärder för att på laga väg få revolutionsplanen inför offentligheten och de förmenta brottslingarna ställda inför domstol.

Ett sådant tillvägagångssätt torde även stå i överensstämmelse med för polismyndigheterna gällande förordningar, under det att inköp av kulsprutor för polisens räkning är fullständigt olagligt.

Kulspruteinköpet och polismästare Hårlemans fullständigt huvudlösa försök att motivera detsamma ha helt naturligt väckt den största förbittring i de bredaste lager bland Sveriges folk, som häri sett ett bevis på hur vissa polismyndigheter i hemlighet berett sig på att företaga massmord av svenska arbetare.

Massor av arbetarorganisationer ha på sina egna eller offentligt anordnade möten krävt klarhet i denna sak. Bl. a. har kommunistiska partiet genom sitt arbetsutskott i skrivelse till regeringen hemställt, att regeringen måtte vidtaga åtgärder för en full och öppen offentlighet över alla de akta, som givit anledning till kulspruteinköpet, samt i likhet med hundratals andra organisationer krävt polismästare Hårlemans avsked från sin befattning som Stockholms polismästare. Ett allmänt krav är att full klarhet erhålles i detta spörsmål, samt att polismyndigheter förhindras att företaga sådana mot hela arbetarklassen utmanande handlingar som här skett. Med anledning av vad här anförts, anhåller jag att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande interpellation:

1) Anser statsrådet, att polismyndigheter enligt gällande författning ha rätt att för hemliga medel inköpa kulsprutor såsom fallet varit med polis-

Interpellation.
(Forts.)

mästare Hårleman i Stockholm? Om så icke är fallet, vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga med anledning av kulspruteinköpen i syfte att
dels beivra de överträdelser, som i samband med vapeninköpen förekommit,
dels klarlägga vilka medel som stått till förfogande och varifrån dessa erhö-
llits,

dels utreda i hur stor utsträckning polismyndigheterna å andra orter försett sig med liknande vapen,

dels från polismyndigheterna fränhända redan inköpta vapen, som ej ingå i polisens beväpning enligt gällande författning?

2) Ämnar statsrådet vidtaga åtgärder för en full och öppen offentlighet över de akta, som enligt polismästare Hårlemans utlåtande givit anledning till det av honom gjorda kulspruteinköpet?

Jämväl denna anhållan bordlades.

§ 14.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 19, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 35 och 71 §§ vattenlagen.

§ 15.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Lövgren* i Nyborg, nr 282, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 70, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för budgetåret 1927—1928 m. m.; och

herr *Wikström*, nr 283, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 66, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Dessa motioner bordlades.

§ 16.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 9, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt f. eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Örebro C. A. Ekegren;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1927 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd;

nr 11, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 12, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om överlåtelse till statens järnvägar av vissa Tumba bruk tillhöriga områden;

nr 13, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor;

nr 14, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om beredande åt ordförande i ecklesiastik boställsnämnd av rätt till ersättning för postporto och skrivmaterial;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 och 45 §§ i lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkols- och saltfyndigheter; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion angående viss ändring i instruktionen för statens egnahemsinspektör;

nr 7, i anledning av väckt motion om medgivande för arrendatorn F. O. Hallgren av rätt till förnyad arrendeuppskattning eller lindring i arrendet;

nr 8, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående fastställande av taxa för köttbesiktningsbyrå;

nr 9, i anledning av väckt motion om lindring i arrendet för kronoarrendatorn G. C:son Lidholm; och

nr 10, i anledning av väckt motion om upphävande av lagen om bredden av hjulringar å arbetsådon på landet.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Mårtenson</i>	under	4	dagar	fr. o. m. den	16	febr.,
» <i>Lundgren</i>	»	8	»	»	14	»
» <i>Lorichs</i>	»	5	»	»	12	»
» <i>Lundén</i>	»	5	»	»	15	»
» <i>Vahlstedt</i>	»	6	»	»	14	»
» <i>Bengtsson</i> i Norup	»	10	»	»	14	»
» <i>Lindley</i>	»	3	»	»	13	»
» <i>Lovén</i>	»	7	»	»	14	»
» <i>Grapenson</i>	»	12	»	»	14	»
» <i>Hedström</i>	»	7	»	»	15	»
» <i>Bäckström</i>	»	8	»	»	16	»
» <i>Lindqvist</i> i Halmstad	»	5	»	»	15	»
» <i>Blomquist</i>	»	5	»	»	15	»
» <i>Kloo</i>	»	8	»	»	15	»
» <i>Hedlund</i> i Häste	»	8	»	»	13	»
» <i>Jonsson</i>	»	3	»	»	13	»
» <i>Petersson</i> i Lerbäcksbyn	»	3	»	»	13	»
» <i>Bengtsson</i> i Kullen	»	6	»	»	14	»

herr <i>Johansson</i> i Väby	under 6 dagar fr. o. m. den 14 febr.,
» <i>Jeppsson</i>	» den 14 febr. och
» <i>Bäcklund</i>	» 2 dagar fr. o. m. den 13 febr.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.8 e. m.

In fidem
Per Cronvall.